

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

12

(389)

22—28
березня

2007

Фото Олександра Литвиненка

“Руки геть від Сергія Мельничука!” — цей заклик став приводом для пікетування Верховної Ради представниками громадських організацій, що вийшли на захист луганчанина, який потерпів за українську мову (читайте с. 2).

СКЛИКАЄМО ЧИТАЦЬКЕ ВІЧЕ!

Любов ГОЛОТА

Дорогі читачі!
Сьогоднішнє число прийшло до Вас оновленим у своєму поліграфічному оздобленні. Про це подбали художник Віталій Мітченко та наші верстальники Ірина Шевчук і Олег Бесський. Такого ж весняного оновлення потребує й зміст видання: постійні читачі вже зауважили з'яву нових тематичних розділів на наших шпальтах, як-то: “Село і люди”, “Українці у світі”, “Поетичний автограф”, “Наша книга” і т. ін. Сподіваємось, Ви сприйняли їх, а коли маєте якісь застереження й поради, то ми готові до діалогу з Вами. Адже ці рубрики, які “Український шлях”, “Хронограф”, публікації, присвячені духовному і фізіологічному здоров'ю нації, як соціологічні наукові спостереження, на нашу думку, сьогодні надзвичайно актуальні, так само, як і наші постійні публікації, присвячені дослідженням українського історичного шляху, присутності на сторінках газети відомих українських постатей і родоводів, що служать традиціям і поступу сьогодення в культурному житті. Безперечно, що весь цей тематичний обсяг на шпальтах “Слова Просвіти” подається через діяльність ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка, постійну заангажованість у мовних українських проблемах, які сьогодні політизовані більше, ніж на початках незалежності української держави. Нині “Просвіта” й її тижневик активно присутні в діяльності Всеукраїнського громадського об'єднання національних демократичних сил “Захистимо Україну!”, і в українському книговидавничому — видавничий центр “Просвіта” (директор Василь Клічак) упевнено посів одне з провідних місць серед престижних конкурсів і книжкових форумів у державі. А чотирисерійний художній фільм про геніального українського композитора Максима Березовського “Таємниця маестро”, виготовлений на замовлення ВУТ “Просвіта” і трансльований ТРК “Київ” 17, 18 і 19 березня, є чи не першою спробою повернути на український телеекран кіноромани про життя й творчість видатних митців минушини, довести, що вони можуть бути успішними, потіснивши аргентинське, мексиканське та інше “мило”, американські й російські бойовики з вітчизняного телепростору, який давно вже належить іноземцям.

“Просвіта” — від початків свого заснування і тепер виступає організатором і каталізатором українського життя зі справжніми національними цінностями, де рідна мова — душа народу, який знає, любить, оберігає свою історію й культуру, обстоює свою віру, школу, господарює на власній землі, розбудовує цивілізаційні центри, не забуваючи про те, що у третьому тисячолітті не може бути “чорних дірок”, для сільських мешканців, яким цивілізаційні зручності недоступні... Просвітяни завжди діяли за принципом, який добре сформулював наш постійний автор з Івано-Франківська Володимир Ференц: “Не шукайте іншої України на іншому боці планети чи будувати у власних ілюзіях, а особисто робити її зручною для життя українців!”

Як захиститися українцям сьогодні, коли їхній життєвий спокій, власне, їхнє священне право — бути українцями на українській землі — постійно руйнується, коли Україна роздерта політичною кризою, творці якої займають найвищі шаблі влади, і вони ж нав'язують народові стан невизначеності й відступництва від ідеї незалежності, заохочуючи політичний охлос до малих і великих бунтів, покликаних руйнувати єдність нації та її найбільші цінності.

Якою бути просвітянській газеті сьогодні? “Слово Просвіти” завжди обстоювало правову державу, інтереси національного громадянського суспільства, європейський курс розвитку України, що зберігає свою духовно-природну самоідентифікацію. Нині, коли “країна залишилася системно кризуючою та полісемічно розколотою в етноісторичному, соціально-економічному, політико-культурному та геополітичному вимірах” (Іван Варзар), ми звертаємось до наших читачів із закликом: **всі на читачьке віче!** Ми завжди дослухалися до Вашої думки. Ваші поради і публікації були втіленням моральних цінностей нашого народу. Тому писали й пишемо про тих, хто служив і служить національній ідеї, діяли й діють спільно з національно-демократичними силами.

Невже ж відступимо сьогодні перед “двуязычними” і дводушними, для кого українська незалежність — лише можливість наростити власні капітали, фінансові та політичні?

Невже дозволимо втопити себе у хвилях системної кризи, що несе нам грома-

дянську деградацію, спонукає до байдужості, відступництва, зради?

Тижневик “Слово Просвіти” скликає читачьке віче. Ми хочемо почути з вуст наших читачів ті болючі теми сьогодення, які мають стати провідними на шпальтах нашої газети. Отож просимо відповісти на запитання:

1) Чи задовольняє Вас наша рубрика “Політика”? Коментарі яких політиків і громадських діячів хотіли б там бачити і з якої тематики?

2) Які проблеми соціально-економічного плану варто висвітлювати на сторінках просвітянського тижневика?

3) “Четверта хвиля” на шпальтах “Слова Просвіти” — чи можемо байдуже спостерігати за тим, як мільйони українських громадян розвиваються світами?

4) Чи задовольняють Вас літературні й мистецькі рубрики і їхнє наповнення, з ким із українських мовознавців, письменників, художників, акторів, режисерів, критиків, політиків хотіли б зустрітись на сторінках тижневика?

5) Назвіть кращі публікації авторів і журналістів “Слова Просвіти”; теми, зверніть увагу на їхню географію.

6) Які головним редактором були Ви, то робили б зовсім іншу газету. Яку?

7) Ілюстрації на наших шпальтах. Чого бракує? Що і кого хотіли б бачити на світлинах?

8) Як часто й уважно читаєте нашу газету? Ви — передплатник, купуєте її постійно в кіосках, читаєте в бібліотеці, випадково побачили наше видання і зацікавилися ним. Як довго триває наша співпраця?

9) Чи не видаються Вам наші публікації занадто складними, чи маєте мовні зауваження, чи задовольняє Вас обсяг публікацій? Як ставитесь до матеріалів із поміткою “Далі буде”?

Із вдячністю приймемо всі Ваші зауваження та побажання, критику і поради, опублікуємо Ваші листи у спеціальних випусках “Читачького віча”. У день весняного рівнодення шлемо Вам нашу сонячну відкритість і повагу.

ЯК ЖИВЕШ, БРАТЕ З ДАЛЕКОГО СХОДУ?

5

ПОВЕРНЕННЯ ШЕВЧЕНКА

8-9

ВЕСНЯНКИ ІНДРИ

10

МУЗИКА ВЕЛИКОГО ПОСТУ

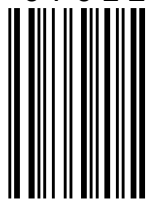

12-13

Добровільні пожертви
“На Кобзареву Церкву”:
МБФ “Українська Родина”
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ “Київ”,
МФО 320401 ЗКПО 21709106

07012

4 820095 780016

Олег РОМАНЧУК,
шеф-редактор журналу
“Універсум”, член Світової
організації періодичної преси

Відомий американський економіст, лауреат Нобелівської премії Василій Леонт'єв слушно зауважив: “Щоб прогнозувати розвиток економіки, потрібен системний підхід. Економіка кожної країни — це велика система, в якій багато різних видів діяльності, різних галузей промисловості, і кожна з них щось виготовляє — промислову продукцію, сільськогосподарську продукцію, послуги тощо. Кожна ланка, компонент системи може існувати тільки тому, що вона одержує щось від інших”.

Справді, нехтування хоча б одним об'єктивним законом може викликати в цій складній динамічній системі лавину негативних, некерованих процесів, яким надзвичайно важко дати раду.

Економічні механізми не менш складні, ніж механізми звичайного біологічного організму. Уявімо собі, що в організмі саморегуляція замінюється регуляцією. Людині доведеться щоразу приймати вольове рішення з будь-якого приводу: регулювати частоту дихання, ритм серцевих скорочень, роботу нирок, печінки, кишківника, ендокринних органів, — і все це осмислювати, планувати і т. ін. Такий гіпотетичний гомо сапієнс повинен мати гігантський мозок вагою кілька тонн, і цей мозок тільки те й робив би, що аналізував внутрішній стан і приймав рішення за кожну клітину, за кожну тканину свого організму. Ця теоретична ситуація вельми нагадує нашу хвору економіку — не нормально функціонуючу самоорганізовану систему, а систему, що спроможна працювати лише за командами. Врешті-решт це може призвести до клінічної смерті “пацієнта”, повернути якого до життя виявиться непростотою справою.

Свого часу політики й громадяни не раз кепкували з прем'єр-міністра Леоніда Кучми, який усе запитував Верховну Раду, що він має будувати. Вже тоді можна було сформувати стратегічні цілі й визначити пріоритети.

Прем'єр-міністрові потрібен був план. Як людина, що потрапила у велику політику з найбільшого у Радянському Союзі підприємства ВПК — “Південмаш”, Леонід Данилович не міг не знати азів менеджменту (хай і советського стибу). Треба було чітко визначитися: чого прагне народ, куди хоче дістатися, яким способом гадає досягати мети. Верховна Рада, яку раз на п'ять років обирає народ, досі не дала відповіді на ці запитання. Своєю чергою український народ, до колективного розуму якого полюбляють апелювати політики (надто під час виборів), також не зумів чітко сформулювати для владної еліти власного бачення майбуття.

Має рацію доктор політичних наук Іван Варзар, що “за всі так звані “незалежні роки” керівники усіх рівнів від столиці до району так зрозуміло народу й не пояснили: хто є хто в нашому “новому суспільстві”. Куди йдемо і за чим? Хто та що на нас чекає у так званому “ринковому майбутньому”? “В усьому цивілізованому світі, скрізь і завше народ є джерелом політичної влади. Але народ, який і обирає, і поважає свою владу з остраху, це народ-боягуз і популіст, який ніколи не стає об'єктивною соціальною базою тої влади” (Іван Варзар).

Тим часом уже тоді, на початку 90-х рр. минулого століття, українському народові слід було чітко пояснити зрозумілою мовою, що сучасна нація повинна мати науку світового рівня, інакше плентатиметься в хвості науково-технічного прогресу. На жаль, гуманітарно-

поетична еліта, з якої наприкінці 80 — на початку 90-х років минулого століття переваж складався демократичний рух, не розуміла значення науки й сучасних технологій (наука досі виконує роль пасербиці, додатка до освіти — тому й втрачаємо через вплив інтелекту в інші країни сотні мільйонів доларів щорічно), погано уявляла новітню систему державного управління, не усвідомлювала належним чином, що економіка без науки й знань не буває...

Існують засадничі речі, які слід було давно чітко й точно усвідомити, — ДЕ ХОЧЕМО БУТИ І ЯК ХОЧЕМО ТУДИ ДІСТАТИСЯ. Необхідно встановити пріоритети, якими визначається майбутнє і які зумовлюють конкретні дії сьогодні. Слід виробити оптимальний план досягнення цілі. Не будь-якою ціною, не скільки буде змоги, а лише стільки, скільки потрібно. Головні ресурси доброго планування — інтелектуальні й психологічні, а не матеріальні.

Добре планування полягає у стимулюванні до дії — розумно і свідомо вибрані, реалістично й точно окреслені цілі, які можна здійснити. Цілі мають збігатися з можливостями, інакше — втрата ресурсів на авантюрні проєкти.

нальної єдності. Високоморальні тексти, озвучені за “круглим столом”, у жодному разі не можуть об'єднати представників антагоністичних за суттю різноманітних політичних структур і громадських організацій в єдине стабільне ціле. Всі ці політико-громадські підсистеми як складові суспільної організації, що йменується Українською державою, в основі своїй несумісні, що створює загрозу для сумісності самої держави як системи. Згадані підсистеми є виразниками надто різних соціальних прошарків. Тому патетичні заклики та високі гасла на кшталт “Схід—Захід разом!” не спроможні ліквідувати біполярності держави. Це різні ідеологічні полюси — Схід і Захід. Це не тільки різні території, а й інакше світосприйняття-думання людьми, що ці території населяють. Має місце відмінність (інакшість) культурна, ідеологічна, світоглядна, ментальна, психічна. “Національна самосвідомість українців розвивалася на ґрунті етнографічних відмінностей, особливостей психіки, культурних тягін і нашарувань, що зв'язують Україну із Західною Європою, й історично сформованого укладу народного життя, проіннятого духом демократизму”, — так 1915 року писав про україн-

українськими принципами так званих прогресивних соціалістів?

Не сумісні комбатанти УПА й колишні “красноармейці”, частина яких (антиукраїнська група генерала Герасімова), своєю чергою, не може порозумітися (не можуть утворити сумісну систему ветеранів Другої світової війни) з колишніми “советськими” вояками під проводом академіка Юхновського. Прикладів несумісності соціально-економічних складових Української держави — безліч.

Разом із тим у Росії колишні вояки власовської РОА не надто конфронтують із ветеранами СА; нащадки вбивць останнього російського царя підносять убієнного комісарами Миколу II до рангу святого мученика, а його муміфікований “замовник” і далі спочиває на Красній площі. У державі керованій демократією в кабінетах високих достойників (надто в силових структурах) мирно сусідять портрети Держинського й царських генералів, нащадкам “доблестних чекістів” російський триколон і двоголовий орел ніскалечки не заважають боротися з “ворами” зовнішніми й внутрішніми; знаходять консенсус нащадки “белогвардейцев” і “красноармейцев”, кадетов і большевиків. І все ж назвати ни-

ветеранів немає порозуміння — частина з них, захищаючи СРСР, боронила насамперед Україну-УРСР, натомість друга частина ветеранів (переважно росіяни) під захистом завоювань СРСР завжди розуміла захист “єдиної і неделимої”. Тому лише частина колишніх “советських” вояків може порозумітися з комбатантами УПА.

Ніде правди діти — Україна розколота ідеологічно. “А хто творить таку атмосферу? А ті, хто стає у позицію прокурора і розповідає, що Красная Армія скрутила голову фашистській гадині, а УПА була прислужницею фашистів. При цьому вони якось випускають з уваги, що СССР у своїх училищах підготував значну частину верхівки Вермахту, яка потім воювала проти того ж СССР. Вони забувають про пакт Молотова-Ріббентропа, який закріплював співпрацю сталінської Москви і гітлерівського Берліна. Вони чомусь не пам'ятають про спільний радянсько-німецький військовий парад у Бресті. Якщо сто-сунки з Німеччиною є непростим гріхом, то в такому разі треба робити закиди не лише УПА, а й Красній Армії” (Юрій Луканов. УПА запровадило цензуру на каналі “Перший діловий” / <http://www.oglyadach.com.ua/news/2007/2/21/135195.html>).

Трохи теорії. Наша реальність (ідеться насамперед про Українську державу та її громадян) — це складний світ взаємодіючих систем. Як і будь-яка система, держа-

УКРАЇНЬСЬКА ДЕРЖАВА: СИСТЕМА СУМІСНА ЧИ НЕСУМІСНА?

Характеризуючи добу УНР, відомий канадський дослідник Роман Млиновецький цілком слушно писав: “Жодної будівлі (в тому числі держави) не може збудувати той, хто їх не хоче будувати; план будови, і то докладний, виробляють перед початком будівництва, і щоб вести — треба добре знати і шлях, і мету, а відповідає за всіх той, хто веде...”

На жаль, український істеблішмент виявився нездатним до стратегічного планування розвитку країни. Лише напередодні так званого “круглого столу”, за яким улітку 2006 року був підписаний декларативний Універсал, Віктор Ющенко сповістив присутніх, що вже, мовляв, підготовлена концепція (навіть не план!) стратегічного розвитку України. Таке враження, що український політичний бомонд не відчуває часу й простору і на шістнадцятому році незалежності все ще перебуває в етнографічному полоні серед бджіл і хрущів, що гудуть над вишнями, соняшниками й чепуренькими білими хатинками, вкритими соломою...

Сумісність складових системи (держави) не може бути досягнена підписанням універсалів націо-

нів Володимир Вернадський. Однак сьогодні мусимо враховувати, що частині українців, на жаль, приаманні постколоніальні комплекси, а частина українських громадян уражена постколонізаторським синдромом. Спільним, але не визначальним, захворюванням є так званий “синдром гомо советікуса”, позбутися якого вкрай складно. Десять років тому доктор економічних наук Юрій Саєнко поставив діагноз важкій суспільній недугі: “Хвороба бідних і рабів — комунізм”. Досвід цивілізації засвідчує, що бідні люди — це переважно небезпечні люди. Але саме вони значною мірою репрезентують сучасне українське суспільство, сучасну Українську державу.

Тим часом з історії відомо, що сумістити дві вкрай відмінні підсистеми (наприклад, бідних і багатих) надзвичайно складно, радше неможливо — суспільний конфлікт (криза) неминучий.

Чи є, приміром, сумісними нинішній Кабмін і Секретаріат Президента? Чи є сумісними світглядні принципи членів КПУ і УНП? А як державницькі устремління ВО “Свобода” можуть узгоджуватися/співіснувати з виразно анти-

нішню Російську Федерацію сумісною системою буде помилкою — надто пістрява мозаїчна картина національних пазлів-підсистем утруднює кремлівським виконробам скласти стабільну державну картину-систему. Це й зрозуміло: “візантійське” суспільство і суспільство громадянське — поняття несумісні. Однак попри все, під жорстким керівництвом Путіна формується новітня неоімперська система. Злютовує її ідея “великої і неделимої”. Тому й національне примирнення в Росії відбулося. Бодай на цвинтарі. Але на державному рівні. У Москві. На Поклонній Горі. Серед тисяч назв військових підрозділів, що захищали СРСР, на стелах Меморіалу Великої Вітчизняної викарбувано й назви російських дивізій, що воювали на боці німців за Росію без “большевиків”. Як відомо, таких солдатів було близько мільйона.

В Україні ситуація цілком інша. Не хочуть визнавати УПА воюючою стороною насамперед прихильники “єдиної і неделимої” та колишні функціонери колоніальної адміністрації. Про яке національне замирення не може бути й мови, бо навіть серед советських

овищем — оло-и, яким прита-міки, політики іами, які прожи-ах).

У динамічних системах, що самоорганізуються (а Україна є саме такою системою), раз у раз виникають (і це закономірно) так звані критичні стани, які супроводжуються ПОРУШЕННЯМИ СУМІСНОСТІ. Такі кризові явища можуть мати лише два наслідки: або зміниться та частина системи, що є причиною НЕСУМІСНОСТІ, або система загине, якщо процеси НЕСУМІСНОСТІ зайшли надто далеко і стали незворотними.

Підписаний українськими політиками Універсал національної єдності — совкова спроба “решити вапрос”. Тим часом у громадянському, справді демократичному суспільстві сповідується принцип верховенства права, у такому суспільстві “не вапроси решають”, а дотримуються букви Закону. Однакового для всіх. Отож цей документ у жодному разі не міг ліквідувати в суспільстві політичну біполярність (НЕСУМІСНІСТЬ), у жодному разі не унеможлививав протистояння заходу й сходу, де наприкінці 2004 р. неодноразово лунали погрози-ві заклики до розколу країни: “От Харькова до Києва 480 км, а до границі с Россією — 40”...

Віктор Ющенко був змушений визнати факт існуючого розколу держави. У заяві Президента України для ЗМІ напередодні підписання Універсалу-2006 про це було сказано однозначно: мовляв, з’явився “ще один шанс на політичне об’єднання країни”.

Але нація не твориться указами й універсалами. Отто фон Бісмарк, приміром, згуртував німецьку націю “кров’ю й залізом”. Звісно, метод “залізного канцлера” нині навряд чи придатний. Разом із тим слід визнати, що й декларативні заклики на кшталт анімаційного “давайте жити дружно” малоефективні. Необхідно шукати й знаходити ефективне розв’язання проблеми самоідентифікації українського народу, творення згуртованої політичної нації.

ЖИВОПИСНУ СИМВОЛІКУ ЗРОЗУМІЮТЬ МОЛОДІ

Шевченківська весна у Національному університеті ім. Т. Г. Шевченка продовжується виставкою київського художника Володимира ГАРБУЗА.

**“Я ІЛЮСТРУВАВ
“КОБЗАР” ЧЕРЕЗ
БАЧЕННЯ СУЧАСНИКІВ”**

— **Пане Володимире, графічна серія Вашої Шевченкіани створена давно. Чи додалося нових робіт?**

— Мене водночас запросили виставити Шевченкіану кафедра економічного факультету Київського університету й філологічний факультет, тому моя експозиція тепер у двох залах. Шевченкіана створена ще за часів Союзу і я писав її не на замовлення, а за покликом серця. Іноді друзі мене запитували: чи не боюся так висловлювати власні думки в цій серії — сміливо образотворчо. Я знаю, що Шевченко вільно розмовляв не

політику, я запитую: Шевченко розмежовував культуру і політику? Ні! Тому що він посланий Богом, він повинен пробудити свідомість і вогонь у наших серцях. І тому я сьогодні такий категоричний і сміливий, хоч і не можу розмовляти на рівні з Богом, але оскільки створив ілюстрації до “Кобзаря” за велінням серця, то цей “Кобзар” став оберегом мені, він мене захищає. Тому можу відкрито говорити правду чиновникам, які сьогодні прийшли до влади і творять нечисті справи, я дивлюся на це з іронією, й сміхом, і слізьми. Тому бачення Шевченка завжди до часу. Доля так склалася (я виріс у непростих умовах), що став опозиціонером до будь-якої влади.

Пейзаж Поділля

Графічна серія “Шевченкіана”

**“МИТЦІ ПОВИННІ
ЗРОБИТИ ПЕРШІ
КРОКИ В СТУДЕНТ-
СЬКІ АУДИТОРІЇ”**

— **Це місце кожного справжнього митця, пригадує притчу про поета, який завжди був проти влади, якою б вона не була. А щодо трактування образів Шевченка вже створено таке розмаїття мистецьких полотен на цю тему. Згадуєте Ваші перші спроби представити в такій іпостасі “Кобзаря”, яку це викликало реакцію тоді?**

— Років шість тому, коли я виставив ілюстрації “Давидових псалмів”, мені один товариш сказав: “Знаєш, прийшов лист, як “глас від народу” президенту Кучмі, в Комітет Шевченківських премій і в Національний музей Шевченка”. Мені потім дали ксерокопію пошти. Мовляв, Гарбуз трактує Шевченка зовсім не так, він пропонує інший символ. Я спершу засмутився, а потім мені товариш сказав: це добре, що пишуть, отже, ти когось цим по-справжньому зачепив. І я усвідомив: якщо таку реакцію у чиновників викликали мої ілюстрації, тож Я НА ПРАВИЛЬНОМУ ШЛЯХУ. Значить, так зачепив, що вони змушені якось оборонятися й писати листи президенту. Тому бачення Шевченка повинно завжди відображати сьогодинішній день, я вводжу його в контекст сучасності. Якщо я вже ілюстрував, а не так багато художників це робили, то повинен зайняти позицію і світогляд Шевченка і готовий вести диспут на будь-якому рівні. Якщо митець щиро творить і переконаний у своїй позиції, це рано чи пізно реалізується. Тому моя виставка в університеті знакова тим, що мо-
лодь зараз не йде у вис-

тавкові зали, то митці повинні йти до глядача, я це відчув, коли побував в університеті. Студенти з цікавістю і захопленням розглядали ці малюнки, і я подумав, чому ж так: це їх хвилює, а вони на виставки не ходять. Тому митці повинні зробити перші кроки у студентській аудиторії. Я згадую своє дитинство: зустріч із митцем, відомою особистістю потім так запам’ятовується, як жодна лекція в університеті. Нині початок третього тисячоліття, вічна боротьба матерії й духу, темряви і ночі, всі цінності за нинішньою ідеологією — матеріальні. Ми бачимо кінофільми, де валізи доларів, цим зомбують на матеріальне, на смерть. Бо матеріальне тимчасове, вмирує, а дух — вічний. І тому не випадково у ВНЗ, особливо на економічні факультети йде цвіт нашої молоді. Як художник не можу не помітити, що це генотип нації. І сьогодні потрібне делікатне духовне втручання, оскільки нинішні діти зомбовані за цією ідеологією і хочуть усе відразу: гроші, машини, вілли, а дух на іншому плані. Тому якщо сьогодні не поєднати, не дати їм зрозуміти, як і в Біблії говориться, що багата людина повинна поді-

литися, якусь частину дати на благодіяння, повинна розуміти, що є щось духовне. Якщо вона цього не зрозуміє, нащадки чи наступні покоління дітей терплять крах. У керівництві державою, економіці, політиці та культурі справжні герої, патріоти, справжні професіонали, на жаль, поки що не приходили до влади. Якщо в мистецтві виокремити справжнє, представити його світу, то всьому сірому й другосортному нічого буде робити.

— **Пригадую серію Ваших полотен під час пленеру в Потапні, який потім був представлений у Національному музеї Тараса Шевченка. Ви цікавий пейзажист, відчуття українського краєвиду прийшло з рідних бачених мотивів?**

— Колиш на початку творчості мої педагоги прогнозували, що я пейзажист, займатимусь тільки живописом. Але так склалося, що я понад два десятиліття присвятив книжковій графіці й “Кобзарю”. І не жалкую, а дякую долі. Але і вчителі, і фахівці відзначали, що в мене більше здібностей до колористики. І тепер я, кілька років виїжджаючи на пленер, пишу пейзажі, щоб зобразити натурні замальовки. Остання виставка краєвидів нашого гурту “Феномен українського села”, настільки прекрасні краєвиди, природа з теплими кольорами, на цю тему можна говорити дуже багато. Мабуть, добре, що я повернувся вже в зрілому віці до пейзажів. Малювати пейзаж, просто замальовувати, як учать в академії, корч чи якесь дерево — це нецікаво. Я коли виходжу на пленер, для мене дві-три години пролітає мов одна. Якось малював картину в майстерні, став о дев’ятій годині до мольберта і добу не відходив, щоправда, відійшов один раз попити води. Для мене ці 24 години пролетіли як мить. Коли художник захоплений, він повинен розчинитися у цьому

стані, а коли ти на природі, то виходиш в астральні виміри. Бо якщо творчого горіння не буде, глядач ніколи не відчужитиме життєствердного начала. Тому як професіонали в спорті віддаються до останнього, так і я виходжу на пейзаж.

**“ЦІ БЕЗЛЮДНІ ХАТИ, ЯК
ЖИВІ ІСТОТИ, ПРОМОВ-
ЛЯЮТЬ ДО ХУДОЖНИКА”
— Є у Вас улюблені куточки,
де малюєте?**

— Таких куточків, які ще дитини, збереглося мало. Минулого року був на Поділлі двічі. Села безлюдні, коли ми писали ці хати, вони, як живі істоти, дихають, промовляють до художників. Вони органічно вросли в цю природу, і думаєш: Боже, тут же колись жили люди, щебетали разом із пташками діти. А зараз ніби й красиво, все заросло деревами, але самотні з вибитими вікнами хати — це так сумно! Демографічна ситуація різко погіршилася, молоді люди виїхали в мегаполіси. І знову згадується Шевченко: а чи не повторюється все по колу, що прийде новий господар, якийсь німець і навчить нас господарювати. Це питання болюче. Земля потребує господаря, але свого, українського.

— **Від якого полотна не відходите зараз?**

— Я ніколи не повторююся на своїх виставках, знаходжу у своїх темах нові акценти, тому люди йдуть із зацікавленістю. Я по-новому відчув жінку, українську мадонну, кілька графічних листів виставив і в майбутньому хочу показати виставку “Українська мадонна”. А ще цикл полотен “Українська ніч”. Щороку кілька великих картин, два на два метри, а то й на три, я виставляю. Цього року виставив “Шевченко й Катерина” і “Мазепа й Мотря”. Я вважаю, що сьогодні художник не повинен малювати козухи і шаровари, час змінився, нова епоха, швидкості, техніка. Картина вимагає знаковості й символіки.

Спілкувалася
Валентина ДАВИДЕНКО

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Олександр ЄВТУШЕНКО

Нещодавно Микола Гобдич, художній керівник камерного муніципального хору «Київ» отримав високу нагороду — Національну премію ім. Тараса Шевченка.

Доля творчого колективу нагадує долю людини: кожен народився під своєю зіркою. «Зірка» муніципального Камерного хору «Київ» була щасливою. І справа навіть не в тому, що «Київ» сьогодні є володарем кількох професійно-фахових рекордів, а в тому, що хормейстер Микола Гобдич і його хористи довели, що класичне мистецтво може бути суперуспішним — навіть в ужитково-утилітарному сенсі слова, навіть у себе на Батьківщині, де, як відомо, немає пророків... Ще в середині 90-х років хор «Київ» потрапив до Книги рекордів Гіннеса через абсолютно безпрецедентний випадок. На міжнародному конкурсі хорового мистецтва в Ірландії — одному з найкращих у світі — наш хор набрав 99 балів і став переможцем. До чого тут Гіннес? Просто максимальний бал для будь-кого з учасників міг становити не більше 90... 1997 року хор «Київ» мав сольний концерт у «Карнегі-Хол» у Нью-Йорку. Серед українських артистів хористи виступали першими на такій престижній сцені. Першими за останні сімдесят років. Інтенсивність концертного життя хору «Київ», виражена в кількості та якості хорових імпрез, також тягне на рекорд. Це — близько 900 концертів. Гастрольна географія — 20 країн світу. І, нарешті, хор «Київ» абсолютний рекордсмен стосовно власної дискографії. Двадцять повноцінних альбомів за п'ятнадцять років існування — цей рекорд поки що не подолав жоден із хорових колективів в Україні й за її межами.

Хор, створений у 1990 році молодим і амбіційним випускником Київської державної консерваторії Миколою Гобдичем, від початку рухався шляхом новаций. Це не було притаманно академічним колективам. Хористи, як і сам Гобдич, були випускниками консерваторії і музичних навчальних закладів, прагли змінити усталені погляди суспільства на хорове мистецтво. І їм це вдалося. На кожному виступі хор — анішлаги, оскільки кожна імпреза містила в собі якісь нові й несподівані знахідки. На неординарність нового київського колективу звернули увагу і за кордоном. За перші п'ять років існування «Київ» досягає вражаючих успіхів: стає володарем Золотого Диплома конкурсу хорів ім. Шумана (Цвікау, Німеччина, 1992), Першої Премії конкурсу Церковної музики (Хайнуква, Польща, 1993), Гран-прі міжнародного конкурсу хорової музики (Слайго, Ірландія, 1993), Другої Премії хорового конкурсу (Ланголен, Великобританія, 1994). Беручи участь у різних за жанрами музичних фестивалях, хор «Київ» виявляв неймовірну гнучкість, тонко відчувачи стилістику й особливості музичного письма, перетворюючи навіть посередній матеріал на майстерно-віртуозний артефакт. Інколи здавалося, що у цих 20-ти співаків є одна колективна Душа. Поєднання щирості, досконалості й стильності — це і є той «наріжний камінь», на якому базується успіх хору «Київ».

— Я намагаюся, — говорить Микола Гобдич, — робити концерти максимально видовищними. Мрію про синтез звука і світла. Хочу, щоб візуальний ряд (зокрема художнє оформлення сцени) був захоплюючим, радував око, адже йдеться про створення мистецького свята. Якщо просто співати обидва відділення, не полишаючи станків, — це все-таки надто архаїчно. Переконали, хорове мистецтво має розвиватися, спираючись на нові технології XXI століття...

І справді, під час концерту хору «Київ» не видно традиційних стан-

Микола ГОБДИЧ: «МРІЮ ПРО СИНТЕЗ ЗВУКА І СВІТЛА»

ків. Виконавці вибудовуються «підковою», поділяються на квартали, співають з-за лаштунків, співають, виходячи на сцену з глядацького залу і при тому зберігається чудовий, майже ідеальний вокальний ансамбль. Як хормейстер, Микола Гобдич увесь час у русі, часом співає соло, часом «залишає» своїх співаків, перебуваючи поза сценою, керує хором. Одне слово, він — представник нового покоління диригентів, йому вдається «вдихнути» нове життя у найконсервативніший жанр. Наскільки класичними є хорові вистави «княн», настільки ж гнучкою є репертуарна політика Миколи Гобдича. Репертуар хору — справжній «золотий фонд» національної і світової класики. Тут музика середньовіччя, ренесансу, класицизму, сучасна музика включно з авангардними опусами і фрі-джазовими п'єсами. Хронологічно все це розмаїття охоплює шість століть. Ця обставина теж тягне на рекорд. Однак найулюбленішою «перлиною» хору «Київ» залишається музика українського бароко. Часи студентства і перших професійних кроків Миколи Гобдича співпали зі справжнім відродженням «призабутої» за часи радянської влади спадщини Березовського, Веделя, Ділецького та інших майстрів доби українського бароко. Згодом він доклав чимало зусиль, аби твори класиків бароко повернути із забуття. За великим рахунком, саме задля цього і був придуманий фестиваль хорового мистецтва «Золотоверхий Київ», який щороку відбувається в Києві і виносить на розсуд слухачів ще й зразки хорового мистецтва сучасних авторів. Своєрідним річним звітом для хору «Київ» є «Різдвяні вечори» в Колонному залі ім. Лисенка. Це — казкова вистава, а з іншого боку — поле для експериментів, оскільки Микола Гобдич і хористи схильні вільно інтерпретувати народні Різдвяні обряди і звичаї, завжди знаходячи якісь нові рідзинки.

Гідне подиву цілеспрямоване

подвижництво хору у справах професійного рекордингу — численних аудіозаписів, які робилися з метою створення фонографічного фонду української і світової класики. І в цій галузі хор «Київ» немає рівних. Особливо якщо зважити, що в Україні відсутні аудіокомпанії, які спеціалізуються на виданнях класики... Передусім поміж двадцяти п'яти альбомних позицій хору «Київ» привертає увагу серіал із семи альбомів із епіграфом «Тисяча років української духовної музики». Один із них — «Українська літургія» — ніби акумулює в собі решту дисків і водночас розкриває суть і особливості національної Служби Божої. Національне обличчя Літургії формувалося кілька століть. Свято зберігаючи канон Візантійської Літургії, в Україні випрацьовували власну мовно-музичну систему, послідовно вдосконалюючи свій голос у вселенському хорі славлення Господа. У нашому музично-богослужбовому виконавстві побутує традиція добору матеріалу для Служби Божої з творів різних композиторів. Незважаючи на поширення авторських Служб Божих, регенти церковних хорів зберегли цю традицію. У прагненні створити живу й цілісну атмосферу соборності вони використовували твори не лише різних композиторів, а й різних стилів і часів. Саме так побудовано альбом «Українська Літургія». Чудовий простір між найдавнішими й наймодернішими композиціями дорівнює тут п'яти століттям. Але, незважаючи на стильову строкатість, диск сприймається як цілісний і дивовижно гармонійний шедевр. Отже, альбом складається з церковної музики Леонтовича, Стеценка, Ділецького, Березовського, Вербицького, Бортнянського, Веделя, Гнатишина, багатьом з них хор «Київ» присвятив окремі альбоми. Інший альбом — «Український Великдень» — розкриває особливості православного святкування Великодня, який є «святком свят» — урочистим вінцем

віри. А наше Богослужіння — співоче Богослужіння.

2000 року окремий концерт було присвячено хоровим творам Євгена Станковича. «Прослухавши чимало канонічних творів, — згадує композитор, — я дійшов висновку, що багато з них анахронічні. Окрім тих, які написали великі люди. Еталоном для мене є Бах, якого слухав і на концертах, і в соборах. Усі його твори вражають колосальною енергією, творчою свободою — тим, чим володіють одиниці...»

«Псалми» Станковича послідовно виконували жіночий, чоловічий і мішаний хори. Другий диск «Хорових творів» розпочинає фольклорна опера «Купало». Прем'єра опери мала відбутися ще 1979 року в Палаці «Україна». Але після генеральної репетиції (а виконавцями тоді були Державний симфонічний оркестр під орудою Федора Глуценка та Народний хор ім. Григорія Верьовки) оперу за дзвінком «зверху» заборонили. Офіційно — через звинувачення у «буржуазному націоналізмі». Через роки Микола Гобдич зробив власну інтерпретацію опери для мішаного хору, яка сподобалася композитору. «Купало», — говорить Станкович, — не моя, а народна власність ось уже кілька тисяч років. Гобдич зробив власну версію, багато що перекинув у хор. Не тільки маса виконавців, а й ідея твору стала іншою, але такий варіант теж має право на існування...

Власне прочитання Миколою Гобдичем отримали й класики українського бароко. Втім, ми маємо абсолютно досконалі зразки мистецтва, так би мовити, золоту середину поміж усіх можливих інтерпретацій класики. А відтак — через творчість Миколи Гобдича і хору «Київ» — до нас повернулися безцінні скарби. Це — розкішно видані альбоми з творами Максима Березовського, Артемія Веделя, Михайла Вербицького, Дмитра Бортнянського й інших не менш знаменитих композиторів.

З РОСИ Й ВОДИ!

БЛАГОСЛОВІННЯ

Борис СПИСАРЕНКО,
м. Київ

— Чолом, пане-отамане, — пролунало з порога Кобзарської світлиці.

Почувши оксамитний Лісоволів баритон, залишаю всі справи. Ми весело обнялися з цим генієм вокально-бандурного чару, автором «візитівки застілля і походів» — пісні Козацького коша («Наливаймо, браття»)...

Бачу, увесь мов прозорий, як з гутного скла, та й схуд, аж світлиться. Проте, погладжуючи свої «шотландські» вуса, підмугикує мелодію, «гаптує ніч зірками небо синє, Туман встеляє річку й береги...» — і запитально позиркує на мене, примружуючи праве око. Так він і над своїми карбуваннями, працюючи в художньому комбінаті, вдивлявся в оті витвори серед гуркоту молотків (аж вуха доводилось затуляти, бо й мелодії розгубиш). Перейшов у царину бандурних розли-

хоча ху-
...
пане Вікто-
... А він: «Я
...ому з тих,
що ще залишалися в мене з Української Духовної Республіки, — одну, другу... Він вибрав ту, що без перемикачів, тихенько пробує відтворити цю незнайому мені мелодію.

Я й приспів, чотири рядочки йому накидав. А назва знайшлася в строфах — «Благословіння»: Збуди мене, свята моя матусю, Як ще не згасла в головах зоря, Збуди мене — хай ще раз подивлюся, Як ті байраки росами горять. Чуєш — струнами сонця Бавиться день-немовля? Стеле на щастя Срібного рясту земля... А в тій росі іскриться погляд часу — Діди питають — що в душі несу? Луна в гаю навчає: щастям ласуй, та бережи землі ясну красу! Гаптує ніч зірками небо синє, Туман встеляє річку й береги. Біля воріт рідненька мати сина Благословляє на нові шляхи. Чуєш-...

А вчора знову завітав п. Віктор. Каже — подобається йому «Благословіння», і, показуючи десь за голову собі: «Ти, мовби отой журавель, зазирнув у моє, що було насправді... Колись, приїхавши до матері на Полтавщину, кажу їй — мамо, ось устаньмо вдосвіта й підемо через поле за вісім верст на хутір, до наших родичів — бо жили наші колись хуторами, і як заступила колективізація, то швиденько дядьки й тітки хто куди: той у шевство до міста подався, а тітка, яка мала дві хати, бігом здала сільраді, залишивши собі лише кімнатку для помешкання, а частину подарувала матері моїй.

Відвідали ми з матір'ю своїх рідних, і забулися ті відвідини, а тут, бачиш, і нагадала наша майбутня пісня...

А я недавно дізнаюся — переїхали Лісоволи до Вишгорода. Слабує кобзар. Дай йому, Доле, міці — одужати й узяти знову до рук свою бандуру-чарівницю.

Благословіння тобі, побрати-ме, до дня твого народження! 76 — не межа, даруй нам пісень море! З роси і з води тобі, славний кобзарю!

ДОРОЖЧЕ ЗА ЖИТТЯ

В. Штернберг. Кобзар із поводирем.
Ілюстрація до “Кобзаря” (1840)

— Процес повернення унікальних експонатів тривав майже п'ятнадцять років. Ще 1992 року під час мого перебування в Нью-Йорку генеральний секретар Української Вільної Академії Наук у США (УВАН) і завідувач її архіву професор Василь Омелченко розповів, що він має інформацію про шевченківські матеріали — офорти, рукописи, документи. Він навіть обнадіяв мене, що я повернуся до Києва з оригінальними мистецькими творами Шевченка, і таким чином ми збагатимо мистецьку шевченкіану. Тоді я привіз із США альбом розкішних фотознімків 1920—1930-х років сіл Моринці й Кереївка, оригінальні рукописи вірша Янки Купали “Памяць Шавченки” 1911 року, який автор читав на шевченківському вечорі в Петербурзі, оригінальні документи 1847 р. про заборону розповсюдження творів Т. Шевченка, П. Куліша і М. Костомарова після їхнього арешту як членів Кирило-Мефодіївського братства...

— **А чи знали Ви про походження цих матеріалів?**

— Здогадувався, що вони походять із Київського будинку-музею Т. Шевченка, бо на фотоальбомі стояв інвентарний номер. Професор Омелченко заохочував мене до пошуків на території Польщі скринь і ящиків з експонатурою цього музею, вивезеною з Києва в жовтні 1943 р. (перед звільненням Києва від фашистської окупації) на захід.

— **Невже з Києва перед його окупацією в 1941 р. не були вивезені шевченківські архіви й музейні експонати?**

— Були евакуйовані, та не всі. Весь рукописний фонд Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР було евакуйовано до столиці Башкирії Уфи, а експонати Центрального музею Т. Г. Шевченка на Далекий Сибір, у Новосибірськ. Дещо (дуже мало!) було вивезено з фондів Будинку-музею, що діяв як перший в Україні музей Шевченка з листопада 1928 р. За тринадцять довоєнних років там було зібрано велику кількість експонатів — рукописів, книг, світлин, рідкісних прижиттєвих видань і меморіальних речей.

— **Невже такі дорогоцінні скарби були залишені напризволяще в Києві?**

— Біля них залишилися і їхні хранителі: директор музею Андрій Терещенко і його дружина Любіна та ще кілька працівників, переваж-

но доглядачів. Увесь цей скарб мало не загинув під час вибухів і пожежі на Хрещатику восени 1941 р. Газета “Нове українське слово” 23 грудня 1941 р. подала інформацію “Будинок Т. Г. Шевченка” про вересневі події того року: “Вибухи і пожежа, що охопили весь центр Києва і докотилися майже до самого будинку, неминуче загрожували загинеллю цього музею, але попереджена німецька комендатура про наявність цього унікального об'єкта спрямувала заходи німецьких військ і пожежників до локалізації пожежі на самому завулкові. Від вибухів частково постраждали стіни, стеля (тріщини, обпадання тиньку і т. ін.) та вікна; деякі вікна зовсім вибиті з рамами, а в деяких повибивані лише шибки. Заходами адміністрації та самовідданою працею наявних співробітників приведено до ладу і якнайпильніше охороняється як сам будинок, так і матеріали, що в ньому”.

— **Ви цитуєте газету кінця 1941 р., що виходила за німецької окупації. Невже збереглися такі рідкісні примірники?**

— Копії текстів газетних повідомлень, що стосувалися Будинку-музею разом із листуванням його директора А. Терещенка передав мені 1992 р. професор В. Омелченко. Ці матеріали — сторінки сумного літопису фондової колекції музейного закладу, який врятував найдорогоцінніше...

— **Але ж в Україну повернулися шевченківські раритети.**

— Повернулася лише невеличка часточка того, що було нагромаджено в довоєнні роки, а решту ще треба шукати.

— **У США?**

— В Європі. Варто розпочати зі Львова, а потім шукати в Польщі, у Познані.

— **Розкажіть хоч коротко про**

із ЗМІ ще в грудні минулого року стало відомо, що в Україну, зокрема до Інституту літератури імені Тараса Шевченка Національної академії наук України повернулися шевченківські рукописи, світлини, документи, які нині експонуються в Національному музеї літератури України й Київському літературно-меморіальному будинку-музеї Т. Г. Шевченка. Яким був шлях до повернення цих раритетів? Ми звернулися з цим запитанням до Сергія Анастасовича ГАЛЬЧЕНКА — заступника директора з наукової і видавничої діяльності Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

історію цієї колекції. Можливо, Ваша розповідь посприє активнішим пошукам того, що не повинно загубитися ні в Україні, ні за кордоном.

— За листами А. Терещенка, ця невесела історія розпочалася восени 1943 р. перед звільненням Києва від фашистської окупації, коли місто опинилося в зоні військових дій і цінним матеріалам музею, врятованим у 1941 р., загрожувала небезпека. Адміністрація музею після погодження з Миською управою вирішила евакуювати експонати в безпечніше місце: до Шевченківського відділу Музею Визвольної Боротьби України в Празі або до Наукового Товариства Шевченка у Львові. Але Терещенко не зміг дістати транспорт до Львова чи Праги, та й представник німецької адміністрації професор Мансфельд 7 жовтня 1943 р. відмовив у вивезенні колекції до цих слов'янських міст.

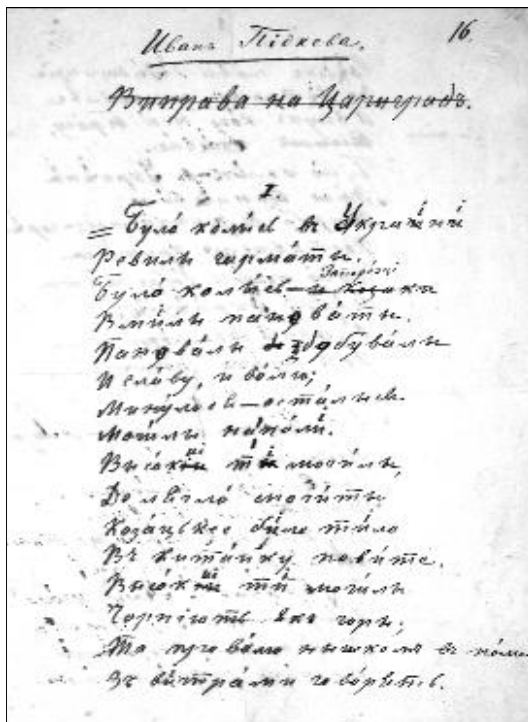
Тут необхідно зацитувати лист А. Терещенка від 8 грудня 1943 р.:

“Між тим, у зв'язку з невідомими мені рішеннями, на другий день після категоричної відмови, 8 жовтня, у відсутності в музеї догляду (о 8-11 год.) робоча група по евакуації (...) з відома й погодження іншої адміністрації німецької забрала 11 місць (3 скрині і 8 ящиків) і, як пояснили мені пізніше, — відправили їх до Університету м. Праги, проф[есору] Вальтеру, разом із колекцією метеликів пр[офесора] Образцова.

Через те, що вивіз матеріалів був здійснений у відсутності догляду в Музеї, згадана група, разом з іншими, захопила 2 великі скрині з моїми власними науковими матеріалами, які теж відправлено до Праги.

У згаданих скринях і ящиках були такі матеріали:

1 ящик: Старі газети й журнали до 1919 р.

“Іван Підкова”. Автограф Т. Шевченка

2 ящик: Старі афіші, програми, газетні вирізки і т. ін. — “Шевченкіяна”.

3 ящик: Погруддя гіпсові Шевченка, Куліша, Лисенка, виконані ск[ульптором] Балавєнським; фаянсов[ий] посуд Межигірської ф-ки, який ужиткувався в часи Шевченка у Києві, Петербурзі й інших місцях.

4 ящик: Погруддя Шевченка, гіпсове, викон[ання] скульптора Каменського 1862 року.

5 ящик: Негативи на склі — “Шевченкіяна”.

6 ящик: Негативи на склі й целулоїдні — “Шевченкіяна”.

7 скриня: Килими українські, 10 штук.

8 скриня: Килими українські, 4 шт. та інше.

9 скриня: Копії з картин Шевченка, репрод[укції] Шевченкіяни та ін.

Крім того, у вільні місця й щілини, разом із вищепереліченими матеріалами й повкладав вартісні наукові матеріали “Шевченкіяни”, а саме — два великого розміру акварельні ескізи родовідного дерева Шевченків-Грушівських, два томи академічного видання творів Шевченка 1927 і 1929 рр. — “Листування” й “Щоденник” з моїми особистими науковими доповненнями, нотатками і т. ін., цінними для моїх наукових тем з шевченкознавства, дві картотеки в тектуровій скриньці до тем:

“Місця життя й творчості Шевченка, 1814—1861 рр.”; “Генеалогія роду Шевченків-Грушівських” та інше; що стосується двох великих скринь з моїми науковими матеріалами, то в них було:

“Київська Старина” 1882—1906 рр. — повний комплект за виїмком деяких книжок; тектурові скриньки з бібліографією з укр[аїнського] мистецтва, історії, літератури, укр[аїнські] словники та інше.

Мое бажання одержати документальне оформлення вивозу матеріалів до Галичини не дало наслідків, бо проф. Мансфельд на цю тему не хотів зі мною говорити. Після цього епізоду я, діставши деякі документи, виїхав до Львова. У Львові я достатньо з'ясував, що науково-відповідальна українська громада цілком підтримує мій план збереження у Львові цих матеріалів так довго, як дозволить ситуація.

Отже, якщо є шанси, що матеріалам загрожує небезпека знищення або зіпсуття від військових дій у Львові, то прохаю дати мені й дружині відрядження в Прагу і на зворот, з метою відшукати скрині й ящики, перепакувати й перевезти їх до НТШ для додаткового впорядкування і особистого мого науково-го каталогу, вивчення та введення в широкий науковий вжиток, без цього матеріали гублять свою високу й науково-громадську вартість.

Якщо ж перевести матеріали з Праги до Львова на сьогодні, або в найкорші часі, з міркувань безпеки для них, абсолютно неможливо, то прохаю допомогти мені відповідними документами на переїзд зі Львова через Познань до Праги для перевезення згаданих матеріалів з Позн[анського] унів[ерситету] до Шевченківського відділу музею Виз[вольної] Бор[отьби] України в Празі, де ці матеріали набагато доповнять пробіли, буде досягнена і зможе їх використати широка європейська наукова громадськість, а також найдуть ідеальне місце для свого збереження”.

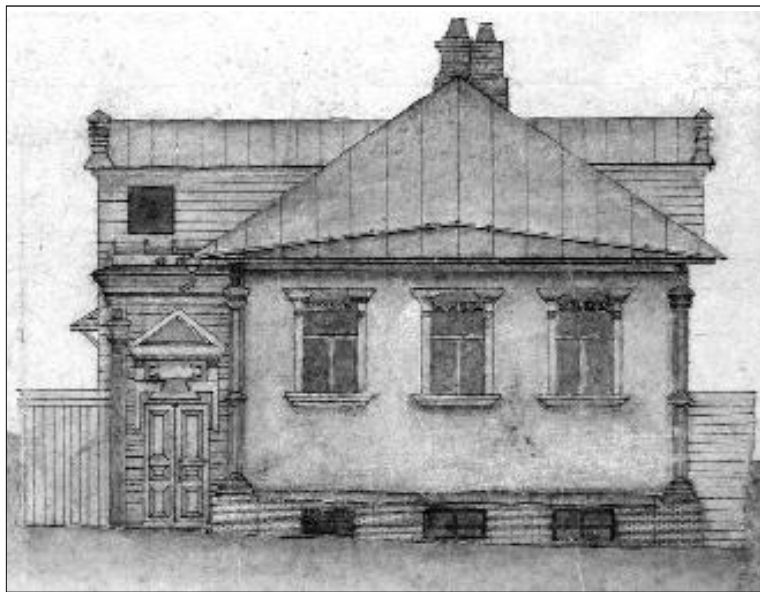
— **Дуже цікавий документ! Але ж у ньому йдеться зовсім не про ті матеріали, що повернулися із США і нині експонуються у двох київських музеях.**

— Давайте завершимо цей сюжет нашої розповіді, що стосується вивезеного з Києва у жовтні 1943 р., а тоді скажемо й про те, що стало причиною нашої розмови.

Із листа А. Терещенка від 13 грудня 1943 р. до Богдана Волянського відомо, що три скрині й вісім ящиків “з музейними та приватними матеріалами помилково потрапили до університету в Познані”. “Про наявність матеріалів в Університеті м. Познані, — писав А. Терещенко, — я довідався від п. Крашеннікова, з яким я познайомився у Львові 6.12.43., — він особисто бачив згадані скрині і ящики в Університеті”.

— **Отже, цей унікальний багаж опинився в Познанському університеті! А що ж було далі?**

— Із листа Терещенка до професора В. Кубійовича від 27 червня 1944 р. довідаємося, що від добродія Рудавського стало відомо, нібито 9 травня 1944 р. “в бу-

Будинок у Києві, де мешкав Т. Шевченко 1846 р.

“Чи буде правда меж людьми?
Повинна бути, бо Сонце стане
І осквернену землю спалить”.

ШЕВЧЕНКІАНА

9

Т. Шевченко. Фото 1859 р.

дино, де є скрині, привезені Форшунґцентром, попала бомба”.

— **Невже загинуло геть усе?**

— Хочеться вірити, що ні, бо з листування А. Терещенка, який перебував у Берліні до кінця 1944 року, довідуємося, що він не вірив у загибель вивезених експонатів і вірив у те, що принаймні хоч щось буде віднайдене.

— **І це сталося?**

— Поки що ні, але, слава Богу, ще збереглося принаймні те, що не потрапило до ящиків і скринь і було вивезено самим Терещенком із Києва спочатку до Львова, а потім до Берліна, Мюнхена і, нарешті, до США, куди їхній хранитель виїхав орієнтовно десь 1951 року.

— **А що ж не потрапило до ящиків і скринь, вивезених німцями в 1943-му?**

— Очевидно, це те найдорожче, чого А. Терещенко не поклав до того багажу: оригінальні офорти Шевченка з дарчими написами братам Федорові й Михайлові Лазаревським, автографи окремих сторінок поеми “Іван Підкова”, перше (!) видання “Кобзаря” 1840 року, оригінал листа до Платона Смирненка від 26 листопада 1859 р., де йдеться про кошти на видання творів поета, рідкісні видання, світлини, гравюри краєвидів Києва середини XIX ст., ескізи інтер’єрів будиночка на Хрещатицькому провулку 8-А, де в 1846 р. мешкав художник Тарас Шевченко, створені видатним художником й архітектором Василем Кричевським, одним із авторів майбутньої експозиції цього музею.

— **І все це нині стало доступним дослідникам творчості Шевченка, музеям, які пропагують його життєвий і творчий шлях?**

— Поки що ці матеріали експонуються у двох музеях — Київському будинку-музеї Т. Г. Шевченка в провулку Шевченка, 8-А, та в Національному музеї літератури України. Їх ще необхідно описати, тобто атрибутувати, датувати, можливо, й опублікувати як окремі ілюстрований опис-каталог.

— **А де буде місце “постійної прописки” цих експонатів? В Інституті літератури, куди вони передані?**

— В Інституті літератури, напевно, залишиться те, що було передано Інститутом Тараса Шевченка в 1928 р. на тимчасове експонування до будиночка-музею. Це неважко визначити. Наприклад, більша частина аркушів поеми “Іван Підкова” зберігається у відділі рукописів Інституту літератури, а із США нині надійшло лише два аркушки. Отже, маємо повний рукопис цього твору й розчленовувати його більше не варто.

— **Чи є ще місця в Україні й за її межами, де зберігаються матеріали Шевченка, подібні до тих, що вже повернулися в Україну?**

— Небагато, але є.

— **А де саме?**

— Віддати Вам ключик від квартири, де гроші лежать, як казав один літературний герой?.. Я можу назвати практично майже всі установи світу, де є шевченківські матеріали, які майже всі введені в науковий обіг. А те, що ми шукаємо далі, — це поки що таємниця.

— **А Ви говорили, ніби треба починати пошуки зі Львова. Що Ви мали на увазі?**

— У документах Любини Терещенко є згадка, що Андрій Терещенко передав наприкінці 1943 чи на початку 1944 року до Національного музею у Львові негативи на шклі. Очевидно, він не міг возити з собою цей дуже делікатний багаж. Треба шукати скрізь і щось таки віднайдеться. Я вірю в успіх!

— **Вам часто таланило на знахідки?**

— Дуже часто, бо я, як державний колекціонер, завжди шукав і мені допомагало багато людей, щоб ті знахідки потрапляли до державного архівного чи музейного сховища.

— **Сподіваємося, Вам пощастить віднайти скрині з шевченківським скарбом, вивезені з Києва німецькою владою.**

— Я завжди маю надію, а тому й вірю в успіх. А. Терещенко зберіг те, що було для нього дорожче за життя, і все воно тепер в Україні. Сподіваюся, що й публікація у Вашій газеті сприятиме пошукам того, що було в Київських музеях.

Вів розмову
Олександр ШОКАЛО

ПОКЛИКАННЯ

Тарас МИНАЙЛО

Звела мене доля з людиною патріаршого віку, Героєм України — Олесе́м Опанасовиче́м Сили́ним, від якого я пізнав те, що про нього не прочитаєш ніде.

Хочу розповісти читачам “Слова Просвіти” про його самовіддану працю задля України.

Почалося все з самовиховання, гарту гідності українця, яку малий Олесь узяв від свого роду й оточення.

Народився в сім’ї безземельного бондаря і наймики. Його пращури були козацького роду й стали першопоселенцями Скадовська. Дід Василь Фіоресько збудував садибу біля берега Джарилгацької затоки Чорного моря.

На цьому березі, як і в центрі Скадовська, поселилися баришники, які торгували хлібним зерном, вовною, олією, навіть для закордону. То були денаціоналізовані ділки без роду й племені. Вони вважали себе аристократами й цинічно-зневажливо ставилися до всього українського, а отже, й до родини Олесь, яка була україномовною. Батьки його не цуралися свого українського походження. Вони брали участь в аматорському українському театрі.

Олесь і його сестру в свята одягали в українське вбрання, яке тоді, зневажливо, називали “малоросками”. Дітьми вони чарівно співали українські пісні й танцювали українські танці. Саме батьки заклали в дітях оту національну козацьку міць, яка стала підмурком подальшого життя Олесь.

Батько мав козацькі вуса й носив козацьку шапку. Мав гідну поставу й ходу, притаманні українцеві чемність, розум і гумор.

Малий Олесь із батьківських вуст дізнався, ким був Тарас Шевченко і чому така “таїна” витала довкола цього імені. Про велич Тараса дізнався пізніше, коли підлітком мусив полишити батьківську хату і свій рідний Скадовськ. І то не одразу, а з часом.

Куди тільки не кидала доля Олесь в тогочасному баламутному житті. Був “підручний” у вимогливих рибалок-чорноморців, сміливих мореходів. Був юнгою на парусно-моторних шхунах, які в штормову негодю проривалися через морські прикордонні пости й добувалися до

ШЛЯХ ДО ТАРАСА

Болгарії, Румунії, Туреччини, Грузії... Від цих рибалок-мореходів і “контрабандистів”, які в свої небезпечні плавання брали з собою “Кобзаря”, Олесь дізнався про колишню козацьку славу і твори славетного Тараса Шевченка.

А потім — Будинок робітничих підлітків (БРП). То була “комуна безпритульних”, які самі собі заробляли на злиденне прожиття. Після Херсонської Української професійної школи, де навчали на “десятника”, вступив до новоствореного технікуму мостового і шляхового будівництва.

І у профтехшколі, і в технікумі Олесь поглиблював свої знання про Шевченка, а як “бригадир по культурі”, запрошував на “вечори” кобзарів-бандуристів і лірників, які несли людям народні думи про Шевченка й козацьку славу.

В тридцять роки радянський режим виявив недовіру до інтелігентів, називаючи їх “шкідниками”, тому терміново готував “соціальні кадри”. Отож Олесь, “нашвидку” закінчивши технікум, був “розподілений” у Сибір. Там він працював у складі топографічно-транспортних експедицій, які переміщалися прискорено по всьому Сибіру. І скрізь Олесь бачив масові поселення українців, їхню працьовитість і обожнює, шанобливе ставлення до Тараса Шевченка.

Так було в Західному Сибіру, в колишній Українсько-Микільській слободі (тепер — Новосибірськ); у Південному (“Сірий клин”), що тепер у складі Казахстану; в Центральному, в колишньому “Красному (красивому) яру” тепер — Красноярськ; у Східному, з осередком у Читі, чи в Забайкаллі. Всюди в біленьких хатах українських переселенців на покуті, поряд з іконами, був образ Тараса Шевченка, обрамлений вишиваними рушниками та з вишитим рядком із його “Заповіту”. А також неодмінно — “Кобзар”. І молячись, вклонялися образу Тараса. Не канонізований, він був завжди, як і дотепер, українським народом обожнений.

Бачене Олесе́м ще більше стверджувало його в почуттях до Шевченка як до Пророка. Подібне він побачив на Півночі, куди його направили після закінчення Одеського інституту

інженерів-архітекторів. У Заполяр’ї, куди заслано українців, любов до Тараса була ще дужче.

Те саме Олесь зустрічав під час тривалого перебування в армії на Далекому Сході: в Амурському, Уссурийському, Приморському і Хабаровському краях, особливо на “Зеленому клині”, де українці-поселенці створили “Малу Україну”.

Приємно вразило Олесь Силина й побачене у Західній Європі під час Другої світової війни й після Перемоги (там він перебував як офіцер танкових військ). Так, у Руському Керестурі, що у Воеводині (колишня Югославія); в Польщі, на землях Муромареша в Румунії та в Угорському Дебрецені (Дебречин), де жили українці-русини, по хатах із ними був Тарас Шевченко.

Отак, прилучившись до всенародного визнання Шевченка — геніального творця й борця за волю України, Олесь Силин відчув свій національно-громадянський обов’язок дієво долучитися до збереження всього, що пов’язане з іменем Тараса Шевченка. Хоч за радянського режиму робити це було складно й ризиковано, та він протягом десятиліть служить увічненню Шевченка своїми численними публікаціями й практичною діяльністю.

Олесь Силин створив свою “Шевченкіану”, частину якої вміщено в підготованій до видання книжці — “З моєї Шевченкіани”. За його ініціативою, наполяганням і провідною участю як науковця врятовано, відреставровано, а то й відтворено ті оселі в Україні, де жив і творив Великий Тарас. І все це без жодних матеріальних винагород.

Подвижництво добродія Олесь Силина, який сам собі обрав шлях до Великого Тараса, заслуговує наслідування.

ВІДЛУННЯ

Кость ХОМЕНКО

Слово нашого Кобзаря вічне, як народ, воно резонує в найвіддаленіших куточках земної кулі, воно кличе до боротьби поневолені народи, допомагає їм вибороти свою волю й незалежність. Передусім славнозвісний Шевченків “Кавказ” — це дієва духовна зброя проти російського імперіалізму.

Відлуння цього твору особливо відчувається на Кавказі нині.

Сьогодні відомо понад 50 перекладів “Кавказу” мовами народів світу. Розглянемо найновіші.

До 190-ліття від дня народження нашого Пророка народний поет Ічкерії Шайхи Арсанукаєв переклав “Кавказ” рідною мовою. Видрукував його журнал “Гоч” (“Переклади”) у першому числі за 2004 рік. У листі до автора цих рядків він зазначив, що над трансформацією рідною мовою цього вельми дорогого чеченському народові твору “працював з великим задоволенням, постарався зберегти не тільки зміст поеми, а й багатоманітність художніх прийомів, образів, строфіки, віршових розмірів, римунання оригіналу...”

“Поезія Т. Шевченка, особливо його “Кавказ”, дуже близькі і співзвучні нашому духу. Т. Шевченка добре знають у Чечні й на всьому Кавказі”.

У Калмикії цю думку стверджує народний поет, голова Спільки письменників республіки Ердні Ельдїшев. Він переклав “Кавказ” кал-

«КАВКАЗ» У БОРОТЬБІ ЗА ВОЛЮ НАРОДІВ

мицькою й надрукував його у п’ятому числі журналу “Тесчин герр” (“Світло в степу”) за 2005 рік. Згодом написав у листі: “Мене радує і надихає те, що Україна шанує своїх поетів-класиків, дорожить національною духовною спадщиною. Я переклав поему Т. Шевченка “Кавказ”. Важка, відповідальна, але разом із тим радісна й надихаюча була робота над перекладом. Вражаюча сучасна поема, ніби Тарас Григорович створив її в наші дні!”

У Дагестані цей твір агульською мовою переклав поет Шеріф Шеріфов — представник кількісно невеликого народу, який населяє Агульський район. Він один із засновників рідної літератури.

Абазинською “Кавказ” переклав народний поет Карачаєво-Черкеської республіки Мікаель Чикатуєв.

У Нальчику Шевченків шедевр зазвучав балкарською мовою завдяки Саліху Гуртуєву.

Мовою гагаузів, що живуть на Одещині та в Молдові, цей твір переклав поет із Одеси Віталій Бошків.

Турецькою твір переклав викладач Київського університету ім. Т. Шевченка Омер Дерменджі. Його вразила велич “Кавказу”.

У Прибалтії “Кавказ” давно оволодів волелюбними душами.

Його читають рідною мовою литовці, латиші, естонці. А в січні минулого року надійшов ще один переклад естонського видатного поета Харальда Раяметса (надруковано в авторській збірці 2004 року).

У Хабаровську новий переклад “Кавказу” найази́ською мовою здійснив один із визначних поетів цієї народності Андрій Пассар. Він писав, що “зробив усе, щоб було по-українськи найази́ською мовою”.

І на далекій Камчатці “Кавказ” звучить мовами корінного населення цього регіону. Ітельменською мовою його переклала поетка, фольклористка Клавдія Халоймова. Коряцькою мовою відтворила поетеса Валентина Дедик.

На Поволжі гірсько-марійською “Кавказ” переклав відомий поет Іван Горний; чуваською відомий поет Мішіші Юхма.

А нещодавно з Бразилії надійшов португальський переклад “Кавказу”. Його здійснила відома українська письменниця, літературознавець, перекладачка Віра Вовк.

Це нові надходження до майбутньої книжки, де передбачаємо подати 80 іншомовних текстів. Вони засвідчують, що Тарасове слово і сьогодні є надійною підтримкою всім волелюбним народам.

Людмила ІВАННІКОВА

Кожен із нас так чи інакше з дитинства запам'ятав ці дні Великого посту. Одні пригадують сумні богослужіння у храмах, інші — що в піст припинялися веселощі: вечорниці, весілля, не можна було голосно співати, збиратися на гуляння на вулиці, танцювати, без причини реготати, слухати веселу музику. Можна було грати лише на сопілці, дозволялося співати лише веснянки. Не прийнято було носити занадто яскравий одяг — пригадую особливо просвітлених бабусь, які ходили аж на третє село до церкви, бо наша згоріла в 20-ті роки, завжди одягалися в усе темне, — і це, казали, для того, щоб потім душа й тіло вповні відчували свято Воскресіння.

Ще запам'яталися мені численні легенди про милостиню, зміст яких полягав у тому, що всяка милостиня йде на той світ, і отже, необхідно в піст подавати милостиню старцям, бо все це підкріпить померлих родичів на тім світі. Отже, саме в піст поминали померлих, і досі в Православній Церкві існує традиція приносити панахиди і подавати грамотки за упокій на весь піст. Скільки в народі побутує легенд, оповідань і переказів про те, як померлі родичі нагадують своїм дітям, які забули подати їхні імена на помин душі, або дякують за милостиню, подану навіть випадково за їхні душі! “Милостиня йде на той світ!” — колись стверджувала покійна нині Олена Іванівна Крещенко, 1923 р. н., уродженка мого рідного села Губча Хмельницької обл. Саме від неї я записала унікальні зразки легенд про важливість милостині. Ось одна з них.

— Це розказувала мені моя сваха. Що дочка її наготувала яєць на базар і поставила в кошику. А зайшов у хату дід, прошах. Такий бідний, голодний, і в неї не було що йому дати. То вона взяла і дала йому дві яйці з кошика, і він пішов.

Ввечері прийшла дочка з роботи і як стала на неї сваритися! “Нащо ви дали? Це ж я приготувала всі на базар!” І лягла спати. Рано дочка встала і розказує: “Мамо, ви знаєте, що мені приснилося? Що

Фото Оксани Цесури

ПОВНА ГАРМОНІЯ ДУШІ Й ТІЛА

приходив наш батько! А я спитала: “Може тобі дати обідати?” (А я знаю, що батько вмер!). А він каже: “Не хочу я обідати! Ви вчора дали дві яйці — як я наївся, як я ситий! То я навіть не знаю, доки я буду ситий! Спасибі, що ви мене так закрепили!” І вона вже каже: “Мамо! Простіть мені, що я так сказала — ви бачите, куди пішло те, що ви дали!” (зап. 10.01.1997 р.).

Про важливість милостині розповідала мені й нині покійна Ольга Василівна Цимбал, 1917 р. н., уродженка мого села (її розповідь подам фрагментарно).

Жила в одному селі дуже багата сім'я, а син засватав бідну дівчину. Свекруха була дуже клята, гризла її за все, до того ж ще й була дуже скупа. “Як вже наступали ці пости всякі, а особливо як був Великий піст, цей, що зараз (саме в піст записала я цю оповідь. — Л. І.), то вони дуже це все виконували. Але попереду, перед Великоднім постом, бувають м'ясниці,

тоді масниця. Вже в масницю печуть усе дуже, варять. Але вже приходиться ця остання неділя, то що там вже є наварене, напечене в цей останній день, то й не поїдять вже ж його... А на другий день вже ж їм не можна це їсти!

То що вже остається з страви й з печеного, виносять свиням.

А цій невістці шкода дуже свиням оддати ці харчі! Як вона ж знає, що там же ж сусіди бідні живуть, десятеро дітей!

То хоч жадібна свекруха й примушувала все віддавати свиням, невісточка все ж потай віддавала його голодним дітям. Так само потай вона перекинула через пліт новонароджене телятко, коли їхня багачка корова привела двоє телят — щоб і бідні люди могли вигодувати собі корову, — їм же купити ні за що!

Коли ж свекруха вмерла, синові приснився страшний сон, що аж він кричав уночі. Вранці жінка й питає його, чого він кричав. “А мені

приснилась мати, що коло свиней вигрібала руками і їла те, що свині їдять. Страшно мені! — каже. — І ще два столи мені приснилось — один материн, а один твій. То на твоєму столі біла скатерка і все-все є, а посередині ще й золоте телятко лежить!” — “Бо що хто добре зробив чи дав, то все перед Богом є, — підсумувала оповідачка. — Це було на Вінниччині в селі Стара Цибулівка, розказувала мені бабка, мого чоловіка баба” (зап. 19.03.1994 р.).

“Тоді люди були набагато добріші!” — згадує своє повоєнне дитинство Галина Кузьмівна Тарчук, 1941 р. нар., уродженка с. Ярешки Березанського р-ну Київської обл.

— У м'ясниці збирали сир і масло, його не їли, а на масницю роздавали людям, у кого не було корови, — щоб сир був, щоб масло було в усіх потрошку, молоко приносили... Молоко виносили на холод, запікали молозиво, кислили сметану на масло, яке збивали в

макітрі, а сир стоптували, трохи підсолювали і зберігали в дубових діжечках, а тоді роздавали в кого нема корови”.

Пригадую і я з дитинства смак цього солоного сиру, бо й я виросла в бідній сім'ї, і нам часто приносили сусіди чи родичі такий сир. Його змішували з вареною картоплею і начиняли вареники.

Галина Кузьмівна пригадує, що в її сім'ї під час посту їли пшоняні та ячмінні каші, пшоняний куліш з картоплею, сушені гриби, щіпані або різані пісні галушки, замішані лише на воді, затірки, капуста (з кислотою капусти, пшона й картоплі) або борщ на квасу (обов'язково був квашений кислий буряк). Також кидали в борщ чечевицю — вона дуже корисна й смачна. А для дітей, як найсмачніші ласощі, підсмажували її на олії. “А найголовніша страва, яку я любила, це була кваша! Ми завжди просили, щоб мама готувала її! Бралася житня мука, трошки пшеничної, трошки гречаної (бо без гречаної кваші не буде!), запарювалася кип'ятком й розчинялася у воді, додавалися туди сушені вишні і сливи — колись же сушили всякі фрукти! — і на печі вона вкисала! І Боже, яка вона смачна! Вона мені й зараз сниться!”

Не забували й про духовну живу. “Ходили завжди до церкви. А ввечері збиралися в людей, у кого-небудь в хаті, по кутках. Співали веснянки і псалми, різні релігійні пісні, читали Біблію ввечері, бо при свічці уже не можна було ткати, темно, а електрики ж не було...” (зап. 25.02.2007 в Києві).

Протягом року рівномірно були розподілені всі основні роботи. Про це цікаво розповідає моя мати Тетяна Варсонівна Варава, 1939 р. н., уродженка с. Губча.

“Цілу осінь приготувляли коноплі — їх душили на чавусі, потім на терниці терли, потім дергали на щітці-дергавці, і з того клоччя робили куклі й лички, — нитки на тонке і товсте полотно.

Ще до Різдва починали прясти. Спочатку пряли куклі — це дуже тонке полотно, це “дванадцятка”, а тоді починали прясти лички, — це трохи товстіше, “вісімка”, — на рядна. А після того пряли на веретені

Людмила ІВАННІКОВА

Високий професіоналізм, прекрасні голоси, вишуканий естетичний смак, молитовний настрій — ось характеристика камерного хору “Дзвони Подолу” (керівник Тарас Миронюк), що вже понад 15 років є окрасою Свято-Покровської Подільської церкви м. Києва. Скільки людей, зачарованих справжнім ангельським співом його учасників, повернулось до храму! Невтомно, кожної Літургії несуть вони в серця людей духовну проповідь, адже церковний спів здавна не лише невід'ємна частина соборної молитви, в ньому відображені прагнення людської душі з'єднатися з Богом, з'єднатися через покаянні сльози очищення від суетних почуттів і думок. Саме через такий спів виникає у богомольця той неповторний стан душі, коли він не знає, де перебуває — чи на землі, чи на небі. “Ми таємно херувимів із себе уявляємо і Животворчий Трійці Трисвятую пісню співаємо”, — ці слова херувимської пісні можна вважати кредо Тараса Миронюка.

МУЗИКА ВЕЛИКОГО ПОСТУ

Крім духовної проповіді хор несе й ще одну — просвітницьку місію. По-перше, в час богослужіння виконуються твори саме українських, нерідко забутих нами, композиторів, які тільки тепер у нашій рідній Українській Церкві, за яку поклали життя десятки і сотні новомучеників ХХ ст., зазвучали в усій своїй красі — це твори Д. Бортнянського, А. Веделя, І. Павловського, В. Купчинського, М. Гайворонського, Г. Китастого, С. Людкевича, М. Леонтовича, К. Стеценка, О. Кошиця, В. Кишакевича, М. Вербицького, М. Березовського, А. Гнатишина, Г. Давидовського, Р. Гурка...

По-друге, хор займається ще й активною видавничою діяльністю. Протягом останнього часу побачила світ низка нотних збірників із компакт-дисками, що відображають репертуар хору і мають на меті поширення по всій Україні й за її межами кращих зразків української духовної музики. Це насамперед збірник “Різдяні колядки”, (К., 2002) із касетою й компакт-диском, “Літургія Іоанна Золотоустого”, упорядник Тарас Миронюк (К., 2004) (із додатком касети та компакт-диска); Григорій Китастий, Служба Божа: Нотна збірка для мішаного хору (К., 2006), готується до друку “Великодня

Всенічна”. Остання праця хору — це компакт-диск “Музика Великого посту” (К., 2006, запис здійснено 2005—2006 рр. у Свято-Покровській церкві), до якого ввійшли близько 20 найкращих шедеврів українського церковного співу — молитви із Всенічної (“Покаяння” А. Веделя, “На риках Вавилонських” В. Купчинського, “Богородице Діво” Р. Гурка), з Літургії Ранішосвячених дарів, яка одправляється лише в середині п'ятниці протягом Великого посту (“Нехай стане молитва моя” та херувимська “Нині Сили Небесні з нами невидимо служать” Д. Бортнянського, Причасний “Споживіть і пізнайте, що Милосердний Господь” І. Павловського), покаянні молитви (“Услыши, Господи, глас мій” С. Людкевича, “Душе моя” Д. Бортнянського, “Боже, милостивий будь мені, грішному” А. Гнатишина та ін.), а також поширені в народі канти і псалми (“Скорбная Мати”, “Ой на горі, горі”), що їх виконували лірники, кобзарі й кліротани протягом XVIII—XX ст.

Як відомо, під час Великого посту міняється не лише убрання храмів, а й характер богослужінь, які повинні настроїти людську душу на молитву, на покаяння, на роздуми про високе і вічне, зосе-

редити її на тих духовних цінностях, які несе в собі християнство. Звичайно, цьому сприяють не лише особливі молитви з земними поклонами, читання покаянного канону св. Андрея Крітського та життя Марії Єгипетської (в середину на п'ятому тижні), а й ті піснеспіви, які вводяться в богослужіння в суботу та неділю на Всенічній і Літургії. Наприклад, знамените “Покаяння”, що співається від Неділі митаря і фарисея до п'ятої неділі св. чотирнадцятиці. Це дуже давня молитва Церкви, в якій православна душа благає Господа відчинити їй двері покаяння, бо “поривається дух мій до храму святого Твого, а храм мій тілесний увесь осквернений, однак Ти очисти його своєю милістю і милосердям. Скільки гріхів заподіяв я! Розмірковуючи над цим, тремчу перед судним днем, але, уповаючи на Твоє милосердя і милість, разом з псалмодівцем Давидом ззиваю: “Помилуй мене, Боже, з великої Твоєї милості!”

Автор канону св. Андрей Крітський також звертається до ворожого гріхом своєї душі: “Душе моя, душе моя, устань, устань — чого спиш?! Кінець наближається, і ти збентежена будеш! Пробудись!” — і ці слова давно стали класикою православного богослужіння.

Є ще один вражаючий твір — псалом 136 “На риках Вавилонських”, який співається від неділі Блудного сина до другої неділі Великого посту. “Дочко Вавилону окаянна! Блажен, хто візьме і розіб'є младенців твоїх об каміні!”

Що означають для нас ці слова? Чому Православна Церква ввела їх у богослужіння саме на початку Великого посту?

Подібно до того, як вавилоняни, послані Богом на юдеїв як покарання за гріхи царів і народу, за відступництво від віри, знищили 586—589 рр. Єрусалим і всі святині його, зокрема храм Соломона, так і нині темні злобні сили за наше віровідступництво прагнуть знищити храм нашої душі і віддати його в полон гріха. Кожній людині відомо це: спочатку зароджується зваблыва думка, яка ще, як немовля, здається невинною, чистою, але коли душа приймає її, вона переростає в помисел, який уже бере в полон душу і, керована ним, людина звершує гріх. Тож єдиний спосіб позбутися гріха — це знищення тих безневинних думок і бажань, які призводять до нього, викорінювання гріха в його зародку, — а для цього слід зосередити увагу на своїй душі саме через молитву і покаяння, щоб

клоччя, це вал називався. З ним уже ходили на досвітки прясти дівчата. Бо веретено можна з собою носити, а тонке полотно прями вдома, на коліворотку (прядка — Л. І.). — з прядками не ходили на досвітки, бо де там всі помістяться?

Як це все попряли, то й досвітки кінчались, бо починався вже піст”.

У перший день посту заносили в хату верстат і починали ткати. Першого дня снували основу, а другого дня вже ткали. Практично цілий піст працювали люди за ткацьким верстатом — спочатку ткали полотно, а тоді рядна і в кінці так само вал — на мішки, на верхній одяг. Для ряден треба було пофарбувати нитки — це також робили в піст, використовували природні барвники, а згодом куповану фарбу. Всі ці роботи слід було завершити за два тижні до Великодня — “на останньому тижні верстата вже нема в хаті” (Г. К. Тарчук). На вербному тижні верстат виносили в клуню, а після цього вже готувалися до Великодня — прали рушники, білили хати.

Зі спогадів моєї матері дізнаюся, що закінчення ткацьких робіт було дуже важливим, справжнім святом у селянському побуті, яке намагались урочисто завершити. “Поробили це все — вирізують полотна, збираються в когось у хаті, роблять “закончини” — бальок такий собі маленький, а після того виносять верстат”.

Неохайною і нездалою вважалась та господиня, яка не встигла поткати полотно до Вербного тижня, її висміювали в народних піснях, а дівчатам нагадувалось у веснянках:

*Ой на ганку, на ганочку,
Там дівчина кросна ткала, (2)
До неї Весна завітала.
Та й питає в неї Весна:
— Чи поткала свої кросна?*

Звичайно, адже далі починалося зовсім інше коло робіт! Життя українського селянина було строго регламентовано аграрним календарем!

“В останній тиждень посту (Страсний) кололи кабани, різали вівці чи телята, но їсти — не їли, поки не посвятяться, дітям навіть не давали! Пекли ковбаси, варили

все, ковбаси складали в діжку і заливали смальцем, ставили в погрібах, щоб було все до свята. А сало і м’ясо вкладали в полотняні торби, в кошики й підвішували на горищі до балки, щоб миші не достали (там воно зберігалось ціле літо, потім те жовте солоне м’ясо вимочували у воді, а сало товкли в спеціальних ковганках, щоб заправити борщ. — Л. І.). Це все робили в останній тиждень, а мастили і прями на вербному за дві неділі до свята”.

“А як моло́ка були в піст, — продовжує Т. В. Варава, — то тоже не їли, а збирали сметані і били масла, — такі масниці були, — і вкладали в соснові бочечки й ставили в погріб, не їли”. Сир також перед тим посоливши, стоптували в бочечки так, щоб із нього вийшла ропа, та ще й зверху заливали підсоленою сироваткою, щоб не пліснявіло. Далі сир прикривали чистенькою полотняною тканиною, а зверху клали дерев’яні кружки, які бондар виготовляв разом із діжкою. (До речі, саме так і досі солять у нашому селі огірки й капуста). Кружки ж прикладали зверху “гнітом” — круглим гладеньким каменем, який теж спеціально купували на базарі.

“І цей сир був цілий піст. А як піст закінчився, і люди вже йшли в поле орати, сіяти, то брали з собою полудень такий, — брали буханку хліба, грудочку масла, окрасець казали, бо різали його, горнять сира і воду. І це все складали в рогозяний кошик, ставили на віз і їхали в поле — весняний же день великий! І там після сніданку в полі підполуднювали, а потім обідали, а пройшло трохи, то ще й підвечірювали, щоб коні відпочивали.

А перед заходом сонця вже їхали додому, щоб сонце не зайшло в полі. І до схода сонця не виїздили в поле так само. Треба, щоб зійшло сонце вдома і зайшло вдома, такий закон був, так старі люди казали” (зап. 24.02.2007 р.).

Отже, кожен день і кожний звичай українського сільського побуту мав свій глибинний зміст, розрахований на певну перспективу, і в цьому — той споконвічний порядок життя, який забезпечував моїм землякам повну гармонію душі й тіла.

вресі-решт стати блаженним і з радістю зустріти Світле Христове Воскресіння.

“Нехай стане молитва моя наче кадило перед Тобою”, — закликають кожного віруючого словами псалмопівця учасники хору “Дзвони Подолу”. І справді, їхній дорожок і вся їхня багаторічна праця на

благо Української Православної Церкви стала справжнім фіміамом, достойною жертвою, принесеною в святі дні Великої посту на олтар Христа Спасителя.

Нехай же всемілостивий Господь благословить їхні чисті душі, наповнить оливою радості, добра і любові.

МЕРЗІЮЧИ В БЕЗЗАКОННІ. ПЕРЕКИНЧИКИ Б’ЮТЬ ВІРНИХ БОГОВІ Й УКРАЇНІ

Ганна ДЕНИСКО,
м. Полтава

У Святомиколаївській церкві м. Полтави голодували 15 парафіян і три священики, протестуючи проти побиття віруючих і перешкод у користуванні храмом.

Не може справжній християнин посягати на чуже, “приватизувати” храм усієї громади на десятох, бити православних братів і тріти їх газом. Але саме так діяла 1—2 березня біля Святомиколаївської української православної церкви Київського патріархату група осіб, наближених до Сергія Знаменського, сумнозвісного перекинчика під крило Московського патріарха. Добрий приклад своєму синові подавала матінка Сергія Ніна Миколаївна: приснула газовим балончиком просто в очі пані Тетяні Хорошак, а заодно міліціонерам. Балончик у войовничої амазонки міліція відібрала.

Дзвінок із мобільного телефону про побиття парафіян Святомиколаївського храму пролунав уранці 2 березня. Я поспішила до церкви. Заходжу на подвір’я, бачу засмучених отців і парафіян, двох міліціонерів на вході до храму, а зсередини звучить “Боже, великий, єдиний, нам Україну храни”. То, зачинившись усередині від нападників, співають настоятель храму Олександр Дедюхін і паніматка Інна, отець Мстислав, отець В’ячеслав, Тетяна Хорошак, Людмила Кожушко, Тетяна Тімоніна, Тетяна Крючкова, Оріся Ковалевич. Скільки сил і надій вклала у храм ця самовіддана українка, а тепер з її слабким здоров’ям, — голодує, бо не може її душа терпіти наругу знахабнелих кривдників! Та й інші парафіяни не шкодували зусиль, аби підняти церкву із запустіння, прикрасити її, зробити справді Храмом Божого Духа...

Скільки служб на морозі й дощі вистояли, виспівали ці люди за 5 років, відколи роззявив рота на цю велику і святую руйну — Миколаївську церкву — ділок Знаменський, який умудрився потай зареєструвати при ній підприємство “Діско” (до речі, в його статуті було записано, що воно може навіть торгувати зброєю!), а тепер, певно, дуже не хочеться панові Сергію переєструвати фірму на іншу адре-

су та вклати гроші, то він і вхопився мертвою хваткою у храм, вигадавши нечуже в Україні, не передбачене жодними законами фіксоване членство. Мовляв, ідіть, усі парафіяни, під три чорти, а ми, десятеро, підємо під омофор Московського патріарха і храм із собою прихопимо.

Тим часом держава, передавши 21 квітня 2004 року розпорядженням ОДА № 125 Святомиколаївську церкву громаді УПЦ Київського патріархату, ніколи нікому іншому її не віддавала: ні Московському патріарху, ні Знаменському особисто, ні комерційним структу-

рам, ні рекетирсько-рейдерським угруповуванням. Тому цілковитим абсурдом є п’ятирічне висіння замка на дверях храму, що руйнується, стоячи пустою. Громада не раз намагалася зайти до свого храму, але на дверях завжди виростали або Знаменський, або молодики специфічної зовнішності.

Розповідає парафіянка Святомиколаївської церкви Марія Гринь:

— У нас є документ на право власності, у нас є печатка, є, зрештою, рішення Господарського суду, що це наш храм. Тож 1 березня о 16 годині вирішили відчинити церкву і провести службу Божу. Уклали

угоду з охоронною структурою, яка мала забезпечити нам вхід до церкви, що нам належить. Але група Знаменського викликала міліцію. Найобурливіше те, що коли у храмі для його охорони залишився Олександр Ільченко, бузувіри пробралися згори, побили пана Олександра, викинули його надвір. Стали перед дверима, знову начемили замок. Ми цілу ніч просиділи на подвір’ї своєї церкви. Уранці прийшли отці Юрій, Костянтин, В’ячеслав, почали сходитися парафіяни. Ми зняли замок і увійшли до храму. Група Знаменського зовсім озвіріла, його мати пустила в хід балончик із газом. Ми молилися, двері храму були відчинені, біля них стояла охорона. Але з’явився міліцейський начальник, мабуть, це начальник Октябрського райвідділу, і ми почули: “Зараз я приведу “Беркута”, і вас усіх звідси повикидають”. Це була та крапля, яка переповнила чашу відчаю. Парафіяни зачинилися у храмі й оголосили голодовку...

Отець Юрій Кулик, який стояв із парафіянами на подвір’ї Святомиколаївської церкви, з обуренням говорив про те, як жорстоко побили Олександра Ільченка (нині він у лікарні).

— А вчора на цьому місці, де ми стоїмо, Знаменський підійшов і плюнув в обличчя отцеві Олександру Дедюхину, — скрушно говорить священик.

Оце любов до ближнього! Оце християнські чесноти! Чи воно по-московському, по-яничарському так і треба?

4 березня у Святомиколаївському храмі відбулася архієрейська служба архієпископа Полтавського і Кременчуцького УПЦ КП Федора. У церкві щоденно відбуваються служби. Парафіяни не залишають її ні на мить. Вони припинили голодовку після розмови з головою Полтавської облдержадміністрації Валерієм Асадчевим.

Порядок біля церкви охороняє міліція, якої побільшало. Тим часом “канонічні” хулігани продовжують чинити провокації: серед ночі у вікно храму хтось кинув каменюку.

Валерій Асадчев сказав: “Закон на боці парафіян храму, а міліція має бути на боці закону”. Громаду також підтримують у її боротьбі за гарантовані Конституцією права голова міської організації політичної партії “Народний Союз Наша Україна” Олександр Артеменко, народний депутат Микола Кульчинський, широкий кола громадськості. А громада запрошує всіх вірних Богів і Україні полтавців приходити на служби у Миколаївську церкву щодня о 9 годині.

Стан здоров’я Олександра Ільченка, побитого лицарями хреста і кулака, поганий. Він лежить у нейрохірургічному відділенні обласної лікарні. До лікарів мусила звернутися і Тетяна Хорошак, яка одержала ураження очей газом.

АНОНС

Емма БАБЧУК:

“Борис Гривачевський. Пам’ять крізь сльози”

Володимир ВОЙТЕНКО:

“Тарас Бульба” — 1 чи “Тарас Бульба” — 2?

Читайте уривки з роману видатного кінорежисера **Юрія ІЛЄНКА** “Доповідна Апостолу Петру”

— **Пані Євгеніє, Ваш новий проект — “Діалоги культур” цього разу об’єднав різні мистецькі акції.**

— Його мета — не лише музична культура, а й кінематограф, образотворче мистецтво, поезія. Ми хочемо зберегти традиції, які існували в Україні, зокрема, мистецькі вітальні, які були ще у XVIII—XIX століттях, згадаймо вечори в Тарновського, де бував і Шевченко. У рамках цього проекту відбулися і наші концерти у Франції — в Дюнкерку і Па де Кале. Нині мій колектив знову запросили до Франції. А

в Києві ми продовжуємо започатковані традиції фестивалю, представлення різних мистецьких спрямувань. 20 березня в Будинку актора — вечір авторського кіно Олександра Діордовського “Блазні та янголи” і виставка авторських фотографій, а з 21 — французька тематика, камерна вистава “Анна-Ярославна — королева Франції” за участю експериментального театру, а 24 березня приїде відома французька піаністка і композитор Франсуаза Шово, її творчість порівнюють із творчістю Дебюссі, Равеля. Вона президент фестива-

ІЗ ПАРТИТУР УКРАЇНСЬКИХ І ФРАНЦУЗЬКИХ

Міжнародний фестиваль мистецтв “Діалоги культур” народної артистки України Євгенії БАСАЛАЄВОЇ представляє в Києві золоті сторінки французької фертепіанної музики. У цій класичній спадщині є доробок і українських композиторів.

лю, співзасновник телеканалу “Меццо”, 24 березня у неї сольний концерт у Будинку актора. Це єдина піаністка у світі, яка зіграла і зробила запис творів дуже складного композитора Даріуса Мійо. В Києві вона зіграє ці твори, а ще Дебюссі й Сен-Санса, а також власні. А 25 березня дванадцятий концерт циклу “Елітні вечори камерної музики” в Національній філармонії під назвою “Імпресйон”. Вечір буде побудовано з творів французьких композиторів, але оскільки я прагну показати українську культуру в контексті європейських шедеврів, починаємо з творів Федора Якименка, який в Україні майже не знаний, але дуже відомий у Франції. Це брат Якова Степового, перший учитель Ігоря Стравинського, на початку XX сторіччя емігрував у Францію. Він увібрав у себе французьку культуру, атмосферу, яку творили Дебюссі, Равель. Три роки тому я грала концерти, присвячені 125-річчю Федора Якименка. Запросила нашу Раїсу Недашківську, яка читала вірші поетів початку XX сторіччя: Алчевської, Вороного, Зерова. Мені здалося, що вони дуже близькі самому композитору. Нині ж я зіграю твори Якименка в контексті французької музики, також п’єси Дебюссі й Шассон “Подвійний концерт”. Це найскладні-

ший концерт для виконання в камерній літературі, особливо для піаністів, його дуже рідко грають, в Україні я єдина граю цей концерт. Це дивовижно романтична музика. Для виконання партії скрипки я запросила Микиту Борисоглебського з Росії, який гратиме на скрипці Гварнері, він зірка сучасного скрипкового мистецтва, а недавно став лауреатом першої премії конкурсу Давида Ойстраха. Ми плануємо повести цей концерт у Францію влітку. А в другому відділенні ми з Франсуазою гратимемо музику на два роялі, виконаємо її музику “Ля караван”, твори Пуленка, Равеля. А завершимо концерт Гершвіним. Гершвін не мав академічної освіти, але коли вже був відомим композитором, приїхав до Равеля в Париж і попросив навчатися у нього. Той відповів: “Краще бути першим Гершвіним, ніж другим Равелем. Ви знайшли себе і Вам не треба нічому вчитися, Ви вже себе не перевершите”. І тому я вирішила поставити твори Гершвіна поруч із Равелем, усе одно він йому якісь настанови давав...

— ...близька людина.

— Так, близька. І в концерті вперше прозвучить твір для двох роялів, цих нот в Україні немає, їх мені подарувала Франсуаза, сюїта “Пор Гібес”. 26 березня відбудеть-

ся майстер-клас Франсуази Шово в Національній музичній академії України за підтримки посольства Франції. Цей майстер-клас дуже важливий, тому що Франсуаза планує привезти багато нотних збірників, її музику виконують оркестр Співакова, Нью-Йоркський, Лондонський, вона пише симфонічну, камерну, вокальну музику, до речі, всі симфонії називає кольорами: “Біла симфонія” чи “Симфонія індиго”. Тобто, це сучасний композитор, яка продовжує традиції Дебюссі й Равеля. Її твори акумулюють і модерність, і імпресію цих композиторів. Вже написано 130 опусів, вона не зупиняється, привезе і ноти, і будуть записи, вона подарує нашій консерваторії трошки сучасної Франції. Цей проект ще й філософського спрямування, оскільки проблема геніальності внутрішнього світу людини протиставляється нашому буттю, світу, в якому ми часто забуваємо про себе, що ми насправді робимо на цій землі. Як висловився Олександр Діордовський, ми свідчимо про “надії й радості творчості за будь-яких умов і обставин, у будь-якому стані душі. Тіла й розуму”.

Спілкувалася
Валентина ДАВИДЕНКО

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА,

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Анатолій ПОГРІБНИЙ

Олександр ПОНОМАРІВ

Іван ЮЩУК

Перший заступник

головного редактора

Олександр ШОКАЛО

279-49-47

Заступник головного редактора

Петро АНТОНЕНКО

279-49-47

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

278-63-69

Відділ літератури

Уляна ГЛІБЧУК

270-55-57

Відділ культури

Валентина ДАВИДЕНКО

270-55-57

Спеціальний кореспондент відділу

культури

Олександр ЄВТУШЕНКО

279-39-55

Відділ просвітницької роботи

Ольга СКРИПКА

270-55-57

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

278-63-69

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Олег БЕССЬКИЙ

278-63-69

Черговий редактор

Олександр ШОКАЛО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,

м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.com.ua

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

Видруковано з готових

фотоформ на комбінаті

“Преса України” у середу.

Зам. № 3301212

Загальний наклад — 32400

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

**Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:**
на місяць — 3,38 грн.
на 3 місяці — 9,89 грн.
на 6 місяців — 19,18 грн.

ПРИПИНИТИ НАСТУП НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ! ГЕТЬ РУКИ ВІД СЕРГІЯ МЕЛЬНИЧУКА!

Функції "п'ятої колони" російського шовінізму взяла на себе Партія регіонів. Вона оголосила своєю програмною метою проголошення державності донедавна імперської мови, добре розуміючи, що вона за її нинішнього панівного становища в побуті й суспільному житті більшості українських міст остаточно витіснить українську мову з більшості регіонів і сфер суспільного життя.

Лідер Партії регіонів В. Янукович проголосив рік тому гасло "Два мови — один народ!" Партія регіонів рішенням контролюваних нею обласних рад усупереч Конституції, в якій немає визначення поняття регіональних мов, запроваджує під виглядом регіональної мови державний статус російської мови. Така політика призведе до остаточного витіснення української мови зі східних і південних областей, перетне українцям шлях до національного самоусвідомлення та національного відродження, а тому назавжди поділить українство на дві нації. Адаже нації із двома мовами не буває.

Партія регіонів призначила віце-прем'єр-міністром, що відповідає за гуманітарний комплекс, а отже, й за мовну політику, Д. Табачника, який зухвало ігнорує проблему відродження української мови. Недавно він публічно заявив, що не може проводити політику "в інтересах узкого слоя украиноязычной интеллигенции". Д. Табачник знає, що "слой украиноязычной интеллигенции" саме тому "узкий", що українську національну інтелігенцію віками мордували, розстрілювали, гноїли в Сибіру, залякували, денационалізували, русифікували. Віце-прем'єр-міністр України добре розуміє, що українську мову українська держава мала б захищати і підтримувати саме з тієї причини, що прошарок справді національної української інтелігенції нині дуже вузький. Але Д. Табачника за це серце не болить і, звісно, боліти не може.

Віднедавна секретар Донецької міської ради, член Партії регіонів М. Левченко став активно проповідувати зверхність російської мови і непотрібність української в Ук-

раїні. Він вимагає, аби в Україні державною була лише російська мова. Член Партії регіонів і депутат Луганської обласної ради А. Клінчаєв недовго вдарив в обличчя студента Сергія Мельничука, який наважився оскаржити в суді порушення його конституційних прав на навчання державною мовою. Жовтневий суд м. Луганська задовольнив скаргу С. Мельничука і зобов'язав ректора Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля забезпечити його навчання державною мовою. Це й розлютило А. Клінчаєва. Ідеться саме про того Клінчаєва, який був помічений у бійці в сесійній залі Верховної Ради на боці фракції Партії регіонів у липні минулого року. Очевидно, не без відома луганських функціонерів Партії регіонів слідчий Є. Головін виніс рішення про призначення С. Мельничуку примусової судово-психіатричної експертизи. Днями С. Мельничука виключено з університету. З цих фактів випливає, що Партія регіонів відновлює відому практику комуністичного репресивного апарату в боротьбі з українцями за утвердження їхніх національних прав. Складається враження, що діями своїх функціонерів Партія регіонів роздмухує міжнародний конфлікт.

Ми вимагаємо від Партії регіонів орієнтувати своїх активістів на суворе дотримання мовного законодавства України й пошану-

вання прав українців. Ми нагадуємо про третю з сімнадцяти вимог фракції Блоку Юлії Тимошенко та Блоку "Наша Україна", виголошених у їхній спільній заяві 12 березня ц. р., зняти всі внесені членами Партії регіонів законопроекти, спрямовані проти утвердження державності української мови. Ідеться насамперед про дев'ять законопроектів від члена фракції Партії регіонів В. Колесніченка, якими він усупереч Конституції пропонує надати російській мові офіційний статус в усіх сферах суспільного життя.

Ми вимагаємо припинення масового порушення прав українців на сході й півдні України та штучного нав'язування українцям російської мови. Ми вимагаємо дотримання прав усіх українських дітей і молодих українців Луганська, Донецька, Дніпропетровська, Харкова, Сімферополя, Києва й інших міст на навчання українською мовою. Ми вимагаємо: "Руки геть від Сергія Мельничука!"

Народні депутати України:
Олег БІЛОРУС,
Олена БОНДАРЕНКО,
Олена ВІТЕНКО,
Юрій ГНАТКЕВИЧ,
Віталій КОРЖ,
Левко ЛУК'ЯНЕНКО,
Віктор ТАРАН(ТЕРЕН),
Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ

ЗАЯВА «НАШОЇ УКРАЇНИ» ЩОДО ОБШУКУ НА КВАРТИРІ ЛІДЕРА «НАРОДНОЇ САМООБОРОНИ» ЮРІЯ ЛУЦЕНКА

20 березня о шостій годині ранку представники Генеральної прокуратури України розпочали обшук на квартирі лідера Громадянського руху "Народна самооборона" Юрія Луценка. Під час обшуку на приміщенні не пустили адвоката. У зв'язку з цим "Наша Україна" висловлює свій протест щодо дій Генпрокуратури і закликає її представників бути служителями Феміди, а не виконавцями брудних політичних замовлень.

Ми переконані, що саме принципова позиція Юрія Луценка і під час його перебування на посаді міністра внутрішніх справ, і як лі-

дера "Народної самооборони" викликає такий "нездоровий" інтерес у правлячій більшості й Уряду до його особи. Адаже саме вони перебувають під постійним обстрілом правди і об'єктивної критики, яка лунає на їхню адресу у виступах Юрія Луценка.

Висновок про те, що т. зв. "справа Луценка" носить виключно політичний замовний характер, значною мірою підтверджується і ґрунтується на загальній оцінці дій Генеральної прокуратури. Нагадаємо, що обшук на квартирі Луценка, а фактично системний тиск на лідера "Народної само-

оборони" відбувається на тлі таких фактів, як закриття Генпрокуратурою кримінальної справи проти В. Щербаня, бездіяльність у розкритті інших резонансних справ, на вирішення яких не перший рік очікує все українське суспільство і міжнародна громадськість.

Оскільки сьогоднішній інцидент є не першим випадком дискредитації нинішньої владою лідера громадянського руху, "Наша Україна" переконана, що спроби Уряду (зокрема, в особі нинішнього міністра МВС В. Цушка) та "антикризової коаліції" в парламенті

перешкоджати всіма можливими, в тому числі незаконними засобами громадсько-політичній діяльності Юрія Луценка є яскравим свідченням того, що в країну повертається стара практика переслідування опозиції та незручних для правлячого режиму громадських і політичних діячів.

Ми закликаємо Генеральну прокуратуру України, Службу безпеки України і всі правоохоронні органи держави залишитися неупередженими і чесними представниками правосуддя, закону та порядку, і не піддаватися на провокації з боку певних політичних сил, використовувати відповідні служби в інтересах політичної боротьби та протистояння з опонентами. "Наша Україна" вимагає від Генеральної прокуратури публічних пояснень її дій на предмет законності, дотримання прав людини і громадянина.

Закінчення.

Початок у ч. 10, 11 за 2007 р.

У ході занять на ЕОМ значне навантаження припадає на центральну нервову систему і зоровий аналізатор. Зміни у нервовій системі спостерігаються часто. Дослідження показали, що вже під час роботи з дисплеєм подовжується латентний період зорово-моторної реакції, втричі збільшується кількість порушень диференційованої реакції і вп'ятеро — кількість випадків послідовного гальмування, збільшується також кількість помилок, це свідчить про розвиток втоми нервової системи. Зміни центральної нервової системи у школярів на заняттях без комп'ютерів мали аналогічну спрямованість, з тією лише різницею, що величина цих змін незначна і меншою мірою позначається на працездатності.

Зміни у роботі серцево-судинної системи у школярів, які працюють з комп'ютерами, відзначали багато авторів. Під впливом роботи з дисплеєм відбуваються зміни функціонального стану організму, характерні для звичайної розумової роботи: зниження частоти серцевих скорочень, зменшення пульсового тиску, що є відображенням напруження механізмів регуляції серцево-судинної діяльності. Рідшання ритму та зниження артеріального тиску (АТ) після роботи на дисплеї у більшості обстежених учнів свідчить про перебудову системи гемодинаміки на нижчий рівень.

У літературі представлено різні, іноді суперечливі, думки дослідників про вплив комп'ютеризації на стан здоров'я школярів — від позитивного до виражених відхилень від норми. Те саме стосується впливу комп'ютеризації на школярів різних вікових груп. Із цього виникає потреба дальших поглиблених досліджень у цьому напрямі.

Головним у цій проблемі є наявність експрес-методик виявлення негативного впливу ЕМП монітора комп'ютера на стан здоров'я учня на ранньому, доклінічному, на функціональному рівні. Крім цього особливо актуальною є розробка ефективних методик додаткових приладів чи пристроїв для захисту біоенергетики здоров'я організму учнів при роботі з ПК.

ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ВПЛИВУ ЕМП КОМП'ЮТЕРА НА ОРГАНІЗМ ДИТИНИ

Виявлено, що початковий стан здоров'я учня визначальний. Вплив поля комп'ютера здоровий організм незначно відчуває, тоді як функціональні відхилення від норми для певного органа погіршуються після уроку інформатики. Це, в свою чергу, означає, що при роботі учня з комп'ютером необхідно враховувати його фактичний стан здоров'я. **Отже, необхідно періодично проводити контрольну діагностику функціонального стану органів і систем організму учнів.**

Виявлено, що найразливішими органами і системами організму учнів є: ендокринна система (щитовидна залоза); зростає функціональна активність кровоносної системи, товстого кишечника, підшлункової залози, нирок та шлунка, зменшується активність лімфатичної системи і печінки.

Після кожного уроку інформатики обов'язково необхідно проводити ендекологічну реабілітаційну профілактику для відновлення функціонального стану організму учня до норми.

Численні дослідження аурі учнів після їхньої роботи на комп'ютері достовірно довели, що найразливішими до ЕМП комп'ютера є статеві система, підшлункова залоза, печінка, ендокринна система і нирки, які складають більше половини всіх максимальних змін. Інші органи менше змінювались у нега-

ЕЛЕКТРОМАГНІТНІ ПОЛЯ КОМП'ЮТЕРА І ДИТИНА

Цикл публікацій директора Українського інституту екології людини, професора Михайла КУРИКА

тивний бік під дією поля монітора. Це стосується серця і кишечника.

Спостерігається певна селективність у впливі на певні органи у дівчат і хлопців. У дівчат максимальний вплив фіксувався в області, пов'язаній з підшлунковою залозою (до 90 %), а у хлопчиків найбільш чутливими виявилися нирки (до 80 %). Ступінь впливу монітора ПК на учня залежить і від його психофізичного стану на уроці.

Стан рівноваги ВНС учнів у звичайному стані, до уроку інформатики, для переважної більшості школярів не відповідає нормі, вегетативному гомеостазу. Має місце або виражена симпатикотонія, або парасимпатикотонія. Більше половини дітей сьогодні мають явно виражене порушення рівноваги ВНС, переважає в цьому процесі симпатикотонія над парасимпатикотонією. Така картина стану ВНС у учнів має насамперед стосунок до сумарного впливу на здоров'я дітей екологічних факторів довкілля.

Оскільки для більшості дітей вихідний стан ВНС не відповідає вегетативному гомеостазу, то робота за комп'ютером у такому випадку веде до зростання нерівноваги ВНС у той чи інший бік. **Це один із серйозних негативних впливів комп'ютера на здоров'я учнів, що гостро ставить проблему захисту біоенергетики організму від комп'ютера.**

На психіку безпосередньо негативно впливають, так би мовити, віртуальні речі — комп'ютерні ігри та Інтернет. Це те, що "затягує" дитину до комп'ютера, те, від чого неможливо відірватися, те, без чого багато молодих людей не уявляють життя — це маніакальна залежність від Інтернету, від гри, це комп'ютероманія.

Звичайно, йдеться про багатогодинне сидіння за комп'ютером і про людей, які проводять свій час у газетах, форумах, за іграми, а також займаються працею в Інтернеті (збір інформації тощо). Ці люди складають до 90 % всіх, хто довго сидить за комп'ютером. Отже, молодій людині, яка сьогодні безконтрольно проводить весь свій вільний час за комп'ютером, уже необхідна соціальна підтримка суспільства (колективу, сім'ї), у неї великі труднощі в спілкуванні, вона відчуває невдово-

леність, має низьку самооцінку, закомплексованість тощо. Ніби всі проблеми вирішує Інтернет! І люди наспішає у безпечне для неї середовище, життя, яке ні до чого не зобов'язує. Та вона лише ускладнює ті риси характеру, від яких хотіла позбавитись, а головне, набуває нових, відходячи від реальності шляхом зміни свого психічного стану, віртуально змінюючи стать, вік... Із часом людина починає діяти і думати інакше. Вона по-іншому вирішує побутові, сімейні, особисті, професійні і т. ін. проблеми.

Наведемо психологічні симптоми, які може відчувати особа, що належить до групи ризику інтернет-залежних людей:

- хороше самопочуття або ейфорія за комп'ютером;
- неможливість зупинитися;
- збільшення тривалості часу, що проводить за комп'ютером;
- нехтування друзями, сім'єю;
- відчуття пустоти, депресії, роздратування поза комп'ютером;
- проблеми з навчанням, роботою.

Поганими симптомами схильності до комп'ютерної залежності є також:

- настирливе бажання постійно перевіряти електронну пошту;
- смакування наперед наступного сеансу он-лайн;
- збільшення часу, що проводить у он-лайн;
- збільшення кількості грошей, які витрачає на он-лайн.

Якщо при виявленні таких симптомів не вживати мір захисту, все це переходить у манію. Відчуваючи ейфорію за комп'ютером, такі люди одночасно культивують у собі нерівноваженість, неохайність, самоізоляцію, втрату звичних цінностей, внутрішніх орієнтирів, зневажливе ставлення до близьких.

Крім комп'ютероманії існують інші побічні ефекти від довгого спілкування з комп'ютером. Діти швидко пристосовуються до навколишнього світу і до світу комп'ютерів заодно. Багато змін можна не помітити зразу, необхідний досвідчений психолог або слід провести спеціальний, акупунктурний аналіз стану психіки дитини. Зародження комп'ютероманії у дитини проявляється на її емоційному стані. Коли з'являється підвищена агресивність,

спалахи насильства. Інші спостереження засвідчують, що діти припиняють фантазувати, стають не здатними створювати власні візуальні образи, важко узагальнюють і аналізують інформацію. Комп'ютер може стати причиною довготривалих порушень в області психічного інтелектуального розвитку дитини. У комп'ютерного покоління дітей гірше працюють деякі види пам'яті, спостерігається емоційна незрілість, безвідповідальність.

Результати дослідження впливу електромагнітних полів монітора комп'ютера на практично здорових учнів засвідчують про негативну дію, яка проявляється в біоенергетичних та функціональних змінах органів і систем. Усі органи та системи організму учнів миттєво реагують на зовнішню дію полів. Показники контрольних і додаткових точок зменшуються на 4—43 %. Таке значне коливання після одноразового 30-хвилинного заняття на комп'ютері засвідчує про розбалансований стан органів і систем, що може призвести до функціонального порушення та органічних змін в організмі.

Найчутливішою до дії електромагнітних полів є нервова система, показники якої змінюються від 52 до 32 відносних одиниць (норма 50—60), що складає 36 % зменшення біоенергетичного стану відносно норми. Найменший вплив відмічається на меридіані жирової дегенерації — 4 %, проте залишаються на нижній границі норми. Показники додаткової точки меридіану нервової дегенерації-судини головного мозку зменшуються на 43 % відносно норми. Такі значні зміни призводять до артеріальної недостатності кровообігу та венозного стази в головному мозку, впливаючи цим на недостатню функціональну діяльність структур центральної нервової системи та ендокринних залоз.

Показники меридіана ендокринної системи та серця у практично здорових учнів зменшуються на 27 %, а всієї артеріальної, венозної та лімфатичної систем знижуються на 28 %. Нейроендокринна та серцево-судинна системи є індикатором негативного впливу електромагнітних полів на здоров'я учнів.

Показники видільної системи зменшуються на 20 % по меридіану нирок та на 24 % по меридіану сечостатевої системи, а на 19—24 % зниження біоенергетичного та функціонального стану зазнають органи травлення.

Характерною особливістю є підвищення показників меридіана алергії на 10 відносних одиниць. Це хоч і є верхньою границею норми, але вже попереджує про алергічне та імунологічне навантаження на організм здорових учнів.

Показники меридіана судинної, паренхіматозної, епітеліальної дистрофії (СПЕД), контрольна точка якого є фоновою точкою біоенергетичного стану всього організму, зменшується на 31 %, тобто майже на третину, з 54 до 37 відносних одиниць, зменшується загальна біоенергетика практично здорових учнів після одноразового 30-хвилинного заняття на комп'ютері. При такому значному негативному впливові електромагнітних хвиль виникнення незворотних органічних змін в організмі є тільки питанням часу.

Для учнів, які мають патологічні зміни, найсуттєвіші з них відмічаються на меридіанах нервової дегенерації — зниження на 40 % відносно норми, меридіана серця на 36 %, меридіанів ендокринної системи та СПЕД на 32 %. Розрахунки проводилися за значеннями нижньої границі норми — 50 в. о.

Всі меридіани реагують на вплив електромагнітних полів, і відносне відхилення складає 4—28 % від вихідних даних. Отже, чим менші вихідні показники певного меридіана, тим суттєвіші відносні відхилення.

Таким чином, в учнів обох груп найсуттєвіші зміни спостерігаються на меридіанах нейроендокринної, серцево-судинної систем. В учнів з наявністю патологічних змін показники задіяного меридіана вагоміші, ніж у здорових. Це викликає занепокоєння тим, що робота з комп'ютером буде призводити до стрімкого погіршення перебігу хронічних захворювань.

З метою екологічної безпеки для здоров'я при роботі учнів з комп'ютером обов'язково необхідно використовувати відповідні захисні пристрої, які суттєво знижують негативний вплив ЕМП комп'ютера на організм учня.

Крім цього, потрібно використовувати методики визначення функціонального стану основних органів і систем учнів. Періодично проводити контроль стану здоров'я школярів і за результатами таких обстежень робити відповідні корекції відносно виявлених відхилень стану здоров'я, які викликані впливом ЕМП комп'ютера.

Проблема захисту користувачів ПК від негативного впливу на них моніторів є пріоритетною, бо найближчі перспективи впровадження комп'ютерних технологій в освітніх закладах, закладах охорони здоров'я (у розвитку "Концепції державної політики інформатизації України" та "Основних напрямків національної програми інформатизації України", схвалених Постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.94 р., № 605, виконання закону України "Про формування та виконання Національної програми інформатизації", затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.1998 р. № 1352) диктують необхідність забезпечення професійної безпеки користувачів ПК.

Роботу виконав Інститут екології людини за фінансової підтримки Головного управління освіти і науки КМДА у співпраці з факультетом електроніки НТУ "Київський політехнічний інститут".

ДАЛЕКИЙ СХІД ОЧИМА МАНДРІВНИКА

Олександр ВОЛОЩУК — 35-річний чернігівський журналіст і мандрівник, за освітою історик (закінчив Чернігівський педагогічний університет). Упродовж останніх п'яти років здійснив самостійні подорожі-експедиції за кордон, зокрема в регіони колишнього СРСР. Значне місце в дослідженнях Олександра займають теми масових політичних репресій сталінського періоду, локальних військових конфліктів, а також вивчення життя українців за межами України. Серед найзначніших проектів минулих років — експедиція на Соловецькі острови, участь у розкопках секретного поховання будівельників Біломорканалу поблизу 8 шлюзу в Карелії, дослідження причин і наслідків Придністровської війни 1992 року, подорож автостопом по “гарячих точках” Північного Кавказу.

Минулого року О. Волощук здійснив свою найтривалішу експедицію — упродовж шести місяців досліджував життя українців у Східному Сибіру, Якутії, на Колімі, Сахаліні, Курильських островах, у Примор'ї та Хабаровському краї, побував у Монголії. У місцевих відділах товариства “Меморіал” та в архівах ФСБ вдалося зібрати прізвища близько 5 тисяч уродженців Чернігівщини, яких було вислано в ці регіони. Побував дослідник і на залишках колишніх колимських таборів ГУЛАГу. Розпочинаємо публікацію розповіді О. Волощука про свою нещодавню експедицію.

Олександр ВОЛОЩУК

Думка про велику подорож на Далекий Схід з'явилася давно. Ще в 2002 році, коли я тільки почав серйозно займатися мандрівками автостопом, у мене виникла ідея дістатися на попутних машинах до Магадана. Я розумів, що це буде складна й тривала подорож, тому до її здійснення готувався заздалегідь. Кожну чергову мандрівку я ускладнював, роблячи її тривалішою і за часом, і за кілометрами. Початкова мета — Магадан — із часом “обросла” й іншими місцями, які мені хотілося відвідати. Так у маршруті з'явилися Сахалін, Курили, Примор'я, Хабаровськ, Монголія, Алтай. Вималювалась і мета подорожі. По-перше, я хотів дізнатись, як живуть далеко від батьківщини далекосхідні українці, як зберігають українську мову й національні традиції, як відстежують і що думають про нинішні події й ситуацію в Україні. Дуже цікавим для мене був Приморський край. Відомо, що його господарське освоєння наприкінці XIX століття здійснювали переселенці з України. Зокрема я хотів дізнатися про історію й сьогодення районного центру Чернігівка. Ну і, звичайно, Коліма, — слово, яке й досі у людей асоціюється з болем, стражданнями, смертю.

Розпочав свою експедицію з Красноярська, куди дістався з України потягом “Харків-Владивосток”. Місцеві колеги-журналісти допомогли мені знайти голову крайової національно-культурної автономії — Лідію Іванівну Луценко (родом із Донбасу), яка й розповіла про життя українців Красноярська. Вони згуртувалися у квітні 1992 року, нині до складу НКА входить близько 200 українців. Це переважно представники інтелігенції, які не бажують втрачати культурних зв'язків із далекою батьківщиною, разом відзначають національні свята, співають українських пісень (при національно-культурній автономії діє народний хор “Барвінок”). Турбує лише те, що більшість свідомих українців Красноярська — це літні люди. Їхні діти й онуки, на жаль, поступово втрачають національну самосвідомість.

У красноярському “Меморіалі” я дістав перші списки репресованих земляків — 369 осіб. Засновником місцевого “Меморіалу” був

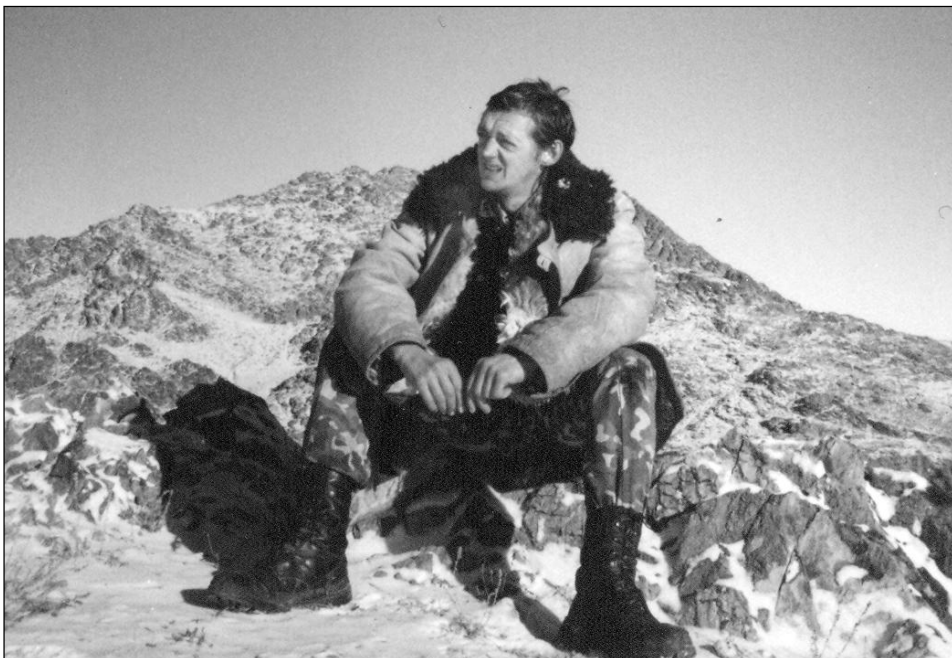
КРАСНОЯРСЬК—ІРКУТСЬК—ТИНДА

Володимир Біргер — син колишнього начальника планового відділу Чернігівського спиртзаводу Соломона Біргера, репресованого в 1937 році.

Наступним після Красноярська містом для мене став Іркутськ, куди я вже дістався автостопом. В Іркутськ я прибув саме тоді, коли в місцевому аеропорту згорів пасажирський літак “Москва-Іркутськ”. Загинуло 124 особи, два дні місто було в жалобі. Знову почалися розмови про “іркутську геофізичну аномалію”, а як виявилось згодом, причиною катастрофи став людський чинник (пілот натиснув не на ту кнопку). Серед загиблих пасажирів літака було кілька знайомих активістки українського культурного центру “Дніпро” Галини Вакуліної, в якій я зупинився на час свого перебування в Іркутську.

В іркутській області мешкає близько 80 тисяч наших співвітчизників, із них 20 тисяч — в Іркутську, чимало — в Усть-Лілінську й Братську. В Зімінському районі найбільше моїх земляків — нащадків переселенців із Чернігівської губернії. Вони становлять переважну більшість мешканців села Батома — їхні предки переселилися сюди 1906 року в пошуках землі й кращої долі.

Батомі є три (!) національні творчі колективи: “Зіронька”, “Любисток” і “Берегиня”.

— А що вас найбільше непокоїть? — запитав я у Галини Вакуліної.

— За тисячі кілометрів від батьківщини ми, мабуть, значно гостріше відчуваємо всі ті негаразди, які відбуваються в Україні, і насамперед політичну нестабільність. Та й Україна про нас просто забуває. А нас тут багато і всі ми — українці. Чи не краще спершу повернутися обличчям до нас, українців у Росії, а вже потім — до Європи, НАТО?..

Оглянувши Іркутськ і побувавши на південному березі Байкалу (через наявність двох целюлозно-картонажних комбінатів озеро там забруднене), я прибув до столиці Бурятії — Улан-Уде. В кількісному відношенні українці посідають у республіці четверте місце після бурятів, росіян і татар, але офіційно вони не оформилися. Тому я поїхав далі — в Читу. Ще кілька років тому в цьому великому місті діяла українська громада, однак її керівники чомусь не пройшли перереєстрації, і вона втратила офіційний статус. Я знайшов “головних” українців Чити. Але... Чи то я невчасно приїхав, але зустрітися зі мною, а тим більше допомагати з розміщенням у Читі вони не захотіли. Навіть у телефонній розмові просили спілкуватися з ними російською мовою. Я поїхав далі...

Подолавши близько тисячі кілометрів по так званій “федеральній трасі” Чита—Хабаровськ (вона тільки будується, під асфальтом не більше 5 % дороги), я досяг Тинди. Столиця БАМУ — сучасне місто з широкими вулицями й високими будинками, які здалеку схожі на вітрила. Українців багато, переважно це ті, які будували Байкало-Амурську магістраль, а потім залишилися тут жити. В Тинді я зупинився на подвір'ї Свято-Покровського жіночого монастиря й кілька днів попрацював на будівництві нових монастирських келій. Настоятелька монастиря — ігумення Ксенія — виявилася українкою, родом із Донецької області, але майже все життя провела в Сибіру. В один із днів моєї роботи в монастирі сталася урочиста подія — закладання в фундамент майбутніх келій пам'ятної пляшки з іменами всіх будівельників і пожертвувачів. Моє ім'я теж потрапило туди.

Далі буде.

ТРЕТЯ РІДНОМОВНА ШКОЛА В ІТАЛІЇ

ОСВІТА

В італійському місті Пескара відкрито українську недільну школу імені Івана Франка. Заснувала навчальний заклад Культурна асоціація “Україна” за підтримки посольства України в Італії та місцевої влади.

Церемонія урочистого відкриття української школи відбулася в залі засідань мерії м. Пескара. В цьому міжнародному заході взяли участь Посол України в Італії Георгій Чернявський, представники місцевої влади, майбутні учні та їхні батьки. У школі викладатимуть українську мову та літературу, географію й історію України.

Ознайомлювальні заняття почалися з 1 березня, а вже восени школа запрацює у повному режимі. Майбутніх учнів налічується кілька десятків. Це діти з суто українських родин і зі змішаних італійсько-українських. До школи також ходитимуть українські діти, всиновлені італійськими сім'ями, які бажують, аби діти не забували свого коріння. Приміщення для школи надала

благодійна організація “Карітас”, а підручниками новий навчальний заклад забезпечило Міністерство освіти й науки України через Посольство. Бібліотеку художньої та іншої пізнавальної літератури, а також наочні матеріали з державною символікою України передали для новоствореної школи ВУТ “Просвіта” (голова Павло Мовчан), МГОУ “Четверта хвиля” та ВГО “Українська взаємодопомога” (голова Олександр Шокало). Випускники отримуватимуть документ, який визнаватиметься українською державою, повідомила в інтерв'ю “Німецькій хвилі” президент Асоціації “Україна”, ініціатор створення школи Марія Перерва. У майбутньому плануються також експерсії для дітей у найвідоміші міста Італії, що сприятиме їхньому культурному розвитку, а також допоможе познайомитися з українськими ровесниками, які там живуть, зазначила вона. Українська недільна школа в Пескарі стала третьою в Італії після римської та неапольської.

За інформацією
“Німецької хвилі”

Олександр ШЕВЧЕНКО,
доктор юридичних наук,
професор кафедри теорії
та історії держави і права
Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка

Концепція сучасної української національної ідеї має містити перспективну модель розвитку України на багато десятиліть уперед, яка могла б стати об'єднаним чинником розколотого політичними силами суспільства. Абстрактне гасло Майдану “Схід і Захід разом!” необхідно замінити на сутнісний принцип: побудова справедливої і некорумпованої держави.

Формулюючи концепцію сучасної української національної ідеї, слід брати до уваги національні цінності й пріоритети, морально-духовне багатство українців, наш історичний досвід та досвід інших народів і враховувати сучасні прагнення та устремління всього українського народу. Виходячи із зазначеного, вважаємо, що концепція сучасної української ідеї повинна включати побудову заможного, справедливого, високоморального й духовно багатого громадянського суспільства. Розглянемо складові концепції сучасної української національної ідеї:

1. Побудова заможного суспільства. Побудувати в Україні заможне суспільство можна через реальне гарантування державою громадянам рівних прав і можливостей. Держава повинна забезпечити громадянам право вільно обирати рід занять і рівні можливості посідаати державні посади. Будь-який громадянин України повинен мати право, повідомивши відповідний державний орган, почати підприємницьку діяльність без отримання дозволу, сплачуючи вчасно податки в повному обсязі з моменту надходження прибутків. Податки повинні сплачувати в повному обсязі всі громадяни, починаючи з прибиральниць й закінчуючи найвищими посадовцями. Усім громадянам має бути доступне отримання вищої освіти, медичне обслуговування, пенсійне забезпечення тощо. Порядком нарахування пенсій повинен бути однаковим для всіх громадян. Нужденним сім'ям, дітям-сиротам, вдовам, інвалідам і громадянам похилого віку держава повинна надавати соціальну допомогу. (Подібне було закріплене в Конституції П. Орлика й практикувалося в Українській державі з середини XVII і майже до кінця XVIII століття).

Беручи до уваги досвід країн Заходу, необхідно, щоб наймані працівники не тільки отримували належну заробітну плату, а й брали участь у розподілі прибутків виробництва будь-якої форми власності шляхом або придбання акцій виробництва (така практика існує в Англії й США), або ж отримувати частину прибутків залежно від особистого вкладу у виробництво (така практика існує в країнах Західної Європи). Прибутки не повинні привласнюватися лише власником виробництва і витрачатися тільки на його особисті потреби. Спільна праця власників виробництва (роботодавців) і найманих працівників повинна вести до справедливого розподілу прибутків між ними. Сьогодні в країнах Заходу 25 % засобів виробництва перебувають у власності держави, 25 % — у власності приватних осіб, а 50 % — у колективній власності (працівників).

Досить складним є питання власності на землю. В Українській державі середини XII—кінця XVIII століття існувала державна форма власності на землю, земля вважалася національним багатством. Земля була у володінні сільських громад, а користування нею було подвірним (сімейним). Земля перерозподілялася в користування кожної нової сім'ї. У приватне

володіння (рангове) землю отримували й козаки і користувалися нею, доки перебували на службі.

У Конституції сучасної України (ст. 14) зазначено, що земля є національним багатством. Законом можна встановити, що в Україні дозволяється приватне володіння землею з правом передачі її у спадщину, якщо спадкоємець особисто користується нею і має відповідну освіту, щоб успішно на ній господарювати. Приватну власність можна встановити на землю несільськогосподарського призначення, та-

Для досягнення справедливості слід встановити не лише мінімальний, а й максимальний розмір заробітної плати і пенсії. Різниця між мінімумом і максимумом має бути розумною і справедливою (в Англії, наприклад, різниця не може бути більшою, ніж у 2,4 рази).

3. Побудова високоморального й духовно багатого суспільства. Держава має створювати середовище для розвитку позитивних і запобігання розвитку негативних нахилів у людей.

Ганебним явищем, що розтілає

КОНЦЕПЦІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

Фото О. Литвиненка

кож на невеликі присадибні наділи, які можуть бути об'єктом цивільного обігу. Реалізація цього об'єднає українське суспільство.

2. Побудова справедливого суспільства. Щоб побудувати справедливе суспільство, необхідно насамперед знищити ту несправедливість, яка мала місце в Україні під час приватизації державної власності. Якщо навіть приватизація відбувалася відповідно до існуючого законодавства, але аморально, як це відверто визнають новоспечені власники, підприємства в судовому порядку мають бути повернені у власність держави. (Зауважимо, що у період нагромадження капіталу в усіх країнах Заходу досить суворо карали за неправомірне збагачення. Навіть дрібна крадіжка каралася смертною карою).

Держава не повинна допускати на ринок капітал кримінального походження, як національний, так і іноземний, бо він насаджує не тільки в бізнесових колах, а й в усьому суспільстві відповідну етику поведінки. Компетентні органи повинні мати право вимагати від будь-якої фізичної або юридичної особи доказів чесного й прозорого походження власності й капіталу.

Оскільки протягом існування незалежної України масово поширилися корупція, хабарництво, підлабузництво, обман, кар'єризм та інше, то багато чиновників і лжевчених отримали вчені ступені (кандидата, доктора наук), вчені звання (член-кореспондент, академік) та звання “заслужений працівник освіти і науки”, “заслужений юрист” тощо. З метою збільшення “членкорів”, “академіків” незаконно було створено Академію правових наук та інші. Згідно з указом Президента, такі “члени-кореспонденти”, “академіки”, “заслужені працівники” отримують величезні щомісячні доплати до заробітної плати, що є не тільки незаконним, а й несправедливим. Зазначені звання повинні давати людині не матеріальне, а моральне задоволення. Тому доплати мають бути скасовані.

українське суспільство, є хабарництво, яке набуло величезного розмаху у сфері освіти, охорони здоров'я тощо. У сфері освіти, наприклад, хабарництво процвітає й у школах, і у ВНЗ. В окремих ВНЗ склалися кланово-родинні колективи, які поставили хабар на системну основу. Це насамперед стосується вступу до ВНЗ. Досить розвиненим є протегування викладачами і співробітниками ВНЗ студентів протягом усіх років навчання. Через це фахова підготовка студентів, незважаючи на відмінні оцінки, дуже низька. Хабарництво процвітає й при здобутті наукових ступенів (кандидат, доктор наук) і вчених звань (доцент, професор). Зазначене явище можна хоча б частково подолати шляхом відповідного законодавства, яке повинно мати не регулюючий, а імперативний характер, і встановлювати право обіймати посаду декана або ректора ВНЗ одній і тій же особі лише протягом одного періоду (3 або 5 років), заборонити особам, що перебувають у родинних стосунках, працювати або навчатися на одному факультеті ВНЗ. У державних ВНЗ потрібно негайно провести ротацию керівних кадрів. Прийняття на роботу й звільнення з роботи професорсько-викладацького складу має здійснюватися з ініціативи кафедр та за рішенням вченої ради факультету.

З метою викорінення хабарництва необхідно внести до кримінального кодексу норму лише про один вид покарання за такий злочин — конфіскація майна.

Посади в державних органах, організаціях та установах мають обіймати особи з високою мораллю й духовністю. У зв'язку із зазначеним, необхідно розробити кодекс поведінки службовця й політика, в якому встановити, що порушення його норм веде до адміністративної, кримінальної та цивільно-правової відповідальності. Заборонити обіймати посади в державних органах та займатися політичною діяльністю особам, що таємно співпрацювали з органами КДБ (“стукачі”), а сьогодні

діють в інтересах іноземної держави.

Держава має всебічно підтримувати розвиток української культури, норм моралі, звичаїв, традицій, що дісталися нам у спадок від наших пращурів.

Церква повинна бути не тільки теоретично (конституційно), а й практично відокремлена від держави. Будь-яке втручання церковників у політичне життя має бути заборонено законом, а порушення його норм вести до адміністративної, кримінальної та матеріальної відповідальності.

Діяльність Православної Церкви Московського патріархату, яка розпалює міжконфесійну ворожнечу, сіє розбрат, насаджує аморальність та інші негативні явища, має бути звужена до мінімуму. Українські святині, такі як Печерська та Почаївська лаври, що перебувають у користуванні Церкви Московського патріархату, повинні бути повернуті Українській Церкві (Православній Церкві Київського патріархату, Українській Автокефальній Церкві, Греко-Католицькій Церкві).

У багатьох випадках монахи, які належать до Московського патріархату, не мають українського громадянства, а якщо й набули його, то без належних на те підстав. Служба безпеки України повинна перевірити законність їхнього перебування в нашій країні й, за достатніх підстав, у судовому порядку вислати їх або ж притягти до кримінальної відповідальності. В Україні необхідно створити єдину Помісну церкву, яка б за своєю діяльністю була проукраїнською, проповідувала і впроваджувала в життя українську національну ідею. Єдину Помісну церкву можна створити шляхом зібрання ієрархів православних церков України, які підписали б грамоту (то-мас), що сприяло б визнанню такої церкви іншими православними церквами.

Необхідно перейменувати радянсько-російські назви міст, вулиць, площ тощо на суто українські. Пам'ятникам радянської доби місце в музеї. Встановити кримінальну, адміністративну та цивільно-правову відповідальність працівників засобів масової інформації за пропаганду насильства, аморальної поведінки, національної ворожнечі тощо.

4. Побудова громадянського суспільства. Громадянським суспільством є таке суспільство, в якому особа захищена від прояву свавілля з боку держави та її органів, коли людина може вдаватися до судового захисту у випадку порушення її прав і свобод.

Основою громадянського суспільства має бути самоврядування. Мешканці населених пунктів мають

бути організовані в громади, які мають право самостійно, без втручання державних органів вирішувати свої життєво важливі питання (освітні, охорони здоров'я, транспортні, охоронні тощо).

Виходячи із зазначеного, сільські, міські, районні та обласні ради слід ліквідувати. Населення, організоване в громади, обиратиме лише голову та секретаря правління громади, а також керівника правоохоронного органу (міліції), податкової, санітарної служби тощо. Загальне поточне керівництво справами в громаді здійснюватиме голова, а керівництво господарськими службами — спеціалісти, яких громада наймає і яких вона може звільнити в будь-який час.

Необхідно реформувати прокуратуру, зберігати за нею лише організацію кваліфікованого дізнання й слідства. Прокурорів усіх рівнів мають обирати виборці на п'ять років. Усунути прокуратуру від підтримки державного звинувачення в суді. Сторони і в цивільному, і в кримінальному процесі повинні мати рівні права і їхні інтереси повинні представляти захисники (адвокати). Процес повинен мати суто змагальний характер, а не характер обвинувачення, яким він сьогодні є за участю прокуратури.

Необхідно реформувати судову систему. Судді мають обиратися виборцями на 5 і 10 років у віці не молодше 40 років із гарною репутацією й високою мораллю. Необхідно запровадити інститут мирового судді, який одноосібно розглядав би дрібні цивільні й кримінальні справи. Запровадити спеціалізацію суддів. Складні цивільні й кримінальні справи повинні розглядатися у складі не менше трьох суддів або ж за участю присяжних.

Внести до відповідних нормативних актів зміни та доповнення, аби джерелом (формою) права були не лише норми закону, а й справедливість, доброта, здоровий глузд. Зауважимо, що в українців із сивої давнини й до кінця XVIII століття головним джерелом права був здоровий глузд, справедливість, доброта, співчуття, а поняття злочину включало “Божий гріх”. Звідси випливав і м'який вид покарання — штраф. “Нехай його Бог карає!” — говорили в суді потерпілі, і судді, обрані народом, поважали бажання потерпілої сторони.

Внести до кодексів України відповідальності суддів за допущену судову помилку або незаконне судові рішення: моральні або матеріальні збитки, яких зазнала сторона у результаті суддівської помилки або свавілля, повинні відшкодовуватися за рахунок судді, а не держави.

З метою знищення суперечностей і плутанини в договірних відносинах, деліктному праві тощо необхідно ліквідувати господарський кодекс, а окремі його норми ввести до цивільного кодексу.

Необхідно поділити право на публічне (конституційне, кримінальне, адміністративне тощо) і приватне (цивільне, сімейно-шлюбне, трудове тощо), а відносини — на публічноправові та приватноправові. Публічноправові відносини, наприклад, відносини Президента й Генерального прокурора, Президента й голови обласної адміністрації, Генерального прокурора та прокурорів областей і районів можуть регулюватися лише нормами публічного права. Вони не можуть регулюватися нормами приватного права, наприклад, нормами трудового права.

“Влада і бізнес”, або публічноправові й приватноправові елементи повинні бути розмежовані. Депутат або чиновник не може займатися бізнесом.

Реалізація всього зазначеного дасть можливість утвердити українську національну ідею в житті суспільства.

Фото О. Литвиненка

ГОВОРИТИ УКРАЇНСЬКОЮ ПРЕСТИЖНО!

ПОЗИЦІЯ

Луїза ЧУМАК,
почесний голова Конотопської
“Просвіти”

16-та річниця Незалежності. Незабаром вітатимемо випускників шкіл, які народилися у вільній Україні. А яке становище рідної державної мови? Мене намагаються заспокоїти: “Не все одразу!” Що ж заважає?

Онука моєї приятельки має прабабку єврейку, прадіда — росіянина, діда і батька — українців. Закінчивши в Конотопі 9 класів, вона подалася навчатися до Ізраїлю. Щодня — іврит, у середу всі 8 уроків. Були сльози, бажання по-

вернутися додому. З дівчинкою працював психолог, її поселили в єврейську сім’ю. За рік вона навчилася писати справа наліво, а за 2 роки — повністю оволоділа мовою. Ось приклад.

Отже, потрібно діяти. Конотопська “Просвіта” пропонує організувати постійних рух в Україні: “Говорити українською престижно!”. Ми вже узгодили це питання з управлінням освіти, працюватимемо разом.

Хотілося б звернутися через газету “Слово Просвіти” до міністра освіти С. Ніколаєнка, до вчителів українських шкіл посилити патріотичне виховання учнів, у школах не тільки викладати українською, а й створювати українськомовне середовище. Говорімо українською.

ПРО МИНУЩЕ Й БЕЗВІЧНЕ

ЖИТИ ДЛЯ СЕБЕ ЧИ В СОБІ?

Рубрику веде
Олександр ШОКАЛО,
письменник,
головний редактор
журналу “Український Світ”

Люди різняться між собою, крім расово-етнічних ознак, релігійних і політичних орієнтирів, сутнісними особливостями: своїм особистим ставленням до часу — минулого, нинішнього й майбутнього. Жити тільки минулим — безперспективно, жити тільки майбутнім — оманливо, а в житті сьогоденним днем проявляється все ество людини. І в часовому вимірі сьогодення найсуттєвіше різняться люди життям для себе і в собі.

Життя для себе замкнене на біологічному рівні існування організму й позбавлене вищого сенсу, для чого, зрештою й з’явилася душа в цей світ. Це занижка функція для духовно-біологічного людського ества. Так існують істоти на нижчих рівнях біосфери, наприклад, комахи, які керуються тільки жувальною функцією щелеп. Але в сарани така природа, як і в інших паразитів. А ось коли в людському світі з’являються істоти, які керуються виключно тією ж функцією й

ПЕРЕДАЙМО НАЩАДКАМ НАШ СКАРБ — РІДНУ МОВУ!

СВЯТО

Марія ПЕЛЕХ,
відповідальний секретар
Чернівецького обласного
об’єднання ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

Буковина здавна має статус місця, де комфортно й плідно співіснують і розвиваються десятки націй і народностей. Толерантне ставлення мешканців краю до людей усіх національностей, що проживають по сусідству, вже давно є прикладом для інших регіонів і країн.

Тому й не дивно, що національне свято однієї з груп, які мешкають тут, перетворюється на загальне, широке віншування. Не виняток цього річного відзначення Міжнарод-

ного Дня рідної мови, що його організувало обласне товариство “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Цього дня до центрального міського кінотеатру, що здавна є своєрідним центром української культури в Чернівцях, завітали представники не тільки українського, а й багатьох інших національно-культурних товариств, які діють у краї. Вітаючи учасників дійства, голова товариства Тамара Мінченко наголосила, повторюючи слова класика Володимира Сосюри: “І той лиш пошани достоєн, хто мову шанує свою”, розповіла про заходи й ініціативи “Просвіти”, які успішно реалізуються у Чернівцях і області. А член правління Товариства, начальник управління культури облдержадміністрації Остап Савчук запевнив присутніх, що регіональна влада й надалі опікуватиметься

проблемами і національних меншин, і титульної нації. Широку картину розвитку рідних мов у мережі освітніх закладів на Буковині окреслив головний спеціаліст обласного управління освіти Олена Пономаренко.

Виступали на святі й керівники інших національно-культурних товариств області: румунського (Аркадій Опаець), польського (Владислав Струтинський), австрійсько-німецького (Франциск Келлер), голова єврейського благодійного фонду, редактор радіопередачі “Єврейське слово” Ісай Клейман, обласного відділення товариства “Україна-Молдова” Василь Васкан.

Після закінчення свята його учасники поклали квіти до пам’ятників Т. Шевченку, М. Емінеску, літописця Русі-України — подвижникам українського письменства.

«ТАЙСТРА»

ГОЛОС ПАМ’ЯТІ

о. Зиновій КАРАСЬ

У Народному домі Коломиї відбувся концерт-звіт гурту, якому самі учасники дали гуцульську назву “Тайстра”, де співають жінки, що люблять український пісенний фольклор, а також дуже колоритний гурт дітей різного віку. Керує “Тайстрою” “іскрою Божою в серце

зранена” колишня випускниця Коломийської музичної школи № 1, а згодом випускниця Рівненського державного гуманітарного університету, кафедри музичного фольклору, Вікторія Семчук.

Колектив п. Вікторія заснувала кілька літ тому й зуміла не тільки навчити своїх співаків бездоганно володіти голосом, диханням, дикцією, а й дібрати найоптимальніший для фольклорного гурту репертуар, куди входять твори, зібрані самими учасниками в селах Гуцульщини і Покуття.

Галина Бегметюк, провідна наукова співробітниця обласного нав-

чально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття повідомила, що “Тайстрі” “загрожує” звання народного колективу.

Як було б славно, коли б творчо-пошуковою працею “Тайстри” зацікавилися впливові люди і допомогли фінансово цьому чудовому колективу і його керівнику, яка працює безоплатно. Адже “Тайстра” могла б понести скарби народної пісенності Покуття і Гуцульщини не тільки углиб України, а й у світ (як свого часу капела Олександра Кошиця чи Дмитра Котка), прославити українську пісенну культуру і наше місто.

ДОБРА ТРАДИЦІЯ БІЛОЦЕРКІВСЬКОЇ МОЛОДІ

УСЛІД ПОДІЇ

Костянтин КЛИМЧУК,
“Молода Просвіта”

Кожен народ береже історичну пам’ять, творить мистецтво, яке вбирає досвід поколінь, та рідну мову. Саме тому в Білій Церкві утвердили традицію — святкування Дня української державності. Білоцерківська “Молода Просвіта” провела свято в урочищі Божя гора. Захід “Витоки української державності” був присвячений видатним,

але донедавна забутим державотворцям і героям української землі. Також зібрали кошти у фонд відбудови української гетьманської столиці Батурин, знищеної сподвижником московського царя Петра І Олександром Меншиковим.

Нелегко починати нову справу, ще важче її продовжувати, особливо в умовах скепсису, а іноді й відвертого нерозуміння. Молодь повинна стати тією силою, яка не дасть повернути колесо історії в зворотному напрямку й не віддасть незалежність, здобуту кров’ю попередніх поколінь.

P.S. Білоцерківська “Молода Просвіта” висловлює подяку генеральному директору СП “Укрінтерм” П. М. Морозу та генеральному директору ВАТ “Міськбуд” В. І. Часновському за сприяння в проведенні заходу.

СПІВЧУВАЄМО

Донецька обласна організація Конгресу Українських Націоналістів і Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка висловлює своє співчуття і скорботу Голові ДОО КУН, заступнику Голови Центрального Проводу КУН та ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка ОЛІЙНИК МАРІЇ ВАСИЛІВНІ у зв’язку зі смертю її матері.

собі. І зрештою, все життя людське — це шлях душі до самої себе.

Життя всеєдине й різноманітне-неповторне. Є в його нескінченному плині й проминуше, й безвічне. І тільки живучи сама в собі, людина знаходить свою опору в позачасовому струмуванні духу крізь власне серце. І тільки через серце людина відкриває для себе свій власний світ і світи інших людей. І мудрим серцем осягає, що вона живе в усіх часових вимірах одночасно. Бо життя — це і є мить пульсації безвічності з минулого в майбутнє. І за кожно змарновану безсердечністю, захланністю, чужоїдством, марновірством і облудою мить неповторного життя розплачуватимуться наші безсмертні душі. Бо що таке радість і щастя, коли в темних накопиченнях речовинного, присутність якого можуть відчувати тільки щелепи й загребущі пазури, нидіє в безпросвітності забутий і знидлий дух. Агонія споживацтва

шматує все, що потрапляє під руки. Як вижити в цьому агресивному середовищі? І як далі жити гідно, без ілюзій і самооблуди?

“Щастя наше всередині нас... Нехай ніхто не сподівається щастя ні від високих наук, ні від шанованих посад, ні від багатства... Немає його ніде. Воно залежить від серця, серце — від миру, мир — від знання, знання — від Бога. Тут кінець: не ходи далі”. Так і досі нас учить Мудрий Сковорода. Та ми не вчимося.

Коли людина відгукується на голос Мудрості, вона сама стає мудрою. А якщо не здатна почути й збагнути той поклик, то примножує скопище темних речовинних химер, що паразитують на життєтворчих сутностях.

А життя триває поза цим миром, який ловить людей.

Живучи в ладу зі своїм просвітленим серцем — живучи в собі, людина не боїться потрапити в його тенета.

Костянтин РОДИК — головний редактор часопису “Книжник-review” — уже восьмий рік поспіль проводить урочисту акцію “Книжка року”. Нагородження лауреатів відбулося наприкінці лютого. В одному з чисел нашої газети ми вітали видавництво “Просвіта”, яке отримало нагороди. З Костянтином Родиком зустрілися постфактум, щоб поміркувати про деталі українського книжкового бізнесу...

— Акція “Книжка року” відбувається впродовж восьми років. Чи є якісь відмінності між ними?

— Тоді запитання на запитання... Чим відрізняється цьогорічний “нобель” від минулорічного? Мабуть, як вручали від 1901 року, так і продовжують ту саму традицію. Передцеремоніальні урочистості супроводжують нарікання, що Нобелівська премія “непрозора”, що вручили не тому кому треба... Така доля будь-якої премії. “Книжка року” все-таки молода. Зберігаючи з року в рік традицію, ми намагаємося вносити корективи відповідно до змін на книжковому ринку. Це не авторська премія, а продюсерська. Для того, аби зацікавити читача навіть геніальним твором, треба дуже багато. Насамперед знати, як купують сьогодні книжку.

— А як її купують?

— Насамперед очима... Коли вона вирізняється дизайном чи привертає увагу на книжковій розкладці. Треба знати, що так, як купували десять років тому, сьогодні вже не купують. Потужне видавництво завжди прораховує долю книжки. Визначає цільову аудиторію, проводить фокус-групи... Ми теж реагуємо на тенденції ринку. Розуміємо, що сьогодні важлива не тільки новизна й актуальність тексту, а й, грубо кажучи, його “упаковка”. А з іншого боку, як можна змінити таку просту механіку як нагородження переможців? Це стандарт, який є всюди. Тому складно пояснити людям, які приходять на нашу акцію, що вона — не банальне роздавання слонів. Тому й доповнюємо урочистість різними вікторинами, аукціонами...

— Мабуть, детально знаєте мапу українського книжкового бізнесу: його успіхи і поразки, порожні чи напівпорожні ніші...

— Зміни на полі українського книжкового бізнесу змушують нас реагувати. Бодай в окресленні номінацій. Наприклад, довго серед дитячих книжок не було пізнавальної літератури. За останні два роки

цей сегмент почав успішно розвиватися, і ми були змушені визначити для нього окрему номінацію. Попередньо цю нішу заповнювала російська книга. Тепер, як свідчать соціологічні опитування, українськомовна книга потіснила російську. 53 % дитячих книжок — це книжки українською мовою. Француза подібна статистика не надто б утішила... А нас — навпаки. Тому що не так давно дитячий українськомовний сегмент не перевищував 10 %.

— Чи є у Вас якісь внутрішні, можливо, не висловлені претензії до експертів “Книжки року”? Не маю на увазі їхню фаховість, але все-таки... Наскільки вони мобільні, гнучкі, модерні?

— Звичайно... Ми торкнулися зараз якихось психологічних зако-

чування горілкою та чатування над друкарями цілу ніч, як це вимушений робити Малкович...

Бюджетний рядок, який стосується поліграфії, мовляв, соціально значуща книжкова продукція повинна друкуватися тільки в Україні, дискредитаційний. Консервує неякість. Якщо неможливо надрукувати книжку деінде, а тільки там, де “заломлять” страшну ціну і вимотують нерви, то поліграфія, позбавлена здорової конкуренції, не розвиватиметься. У поляків була та сама проблема. Згодом польські видавці об’єдналися і сказали: на Батьківщині взагалі друкувати не будемо. Краще в Словаччині, Словенії, де зазвичайно... Поліграфісти, позбавлені замовлень, були вимушені зменшити ціну й підвищити якість.

РЕАКЦІЯ НА ЯНУКОВИЧА ЧИ НА ЮЩЕНКА — ДРУГОРЯДНА СПРАВА...

номірностей. Хтось із відомих сказав, що в людини завжди знайдеться аргумент, аби десь залишитися, ніж звідкілясь піти. Людина не хоче змін. У душі вона консервативна й традиційна. І коли експерт бачить відоме ім’я, а поруч невідоме, то на підсвідомому рівні віддає перевагу відомому. Можливо, у цьому є сенс. З іншого боку, з’явилися розкішні “махаонівські” книжки про драконів і стародавній Єгипет. І тут уже є перестороги, на які варто звернути увагу. Закидають, що ці книги — не український інтелектуальний продукт. Мовляв, зроблені за американо-китайськими лекалами та ще й надруковані в Китаї... Я знаю як відповідати на подібні закиди. По-перше, в сучасному глобалізованому світі немає нічого поганого, якщо японська “мазда” їздить українськими дорогами і якщо її ще й “збирають” десь в Ужгороді, а гроші йдуть у наш бюджет. По-друге, ці книжки, по суті, новинка світового ринку. На минулий книжковий виставці у Франкфурті я бачив, як ці самі книжки, тільки іншою мовою, презентували потужні італійські й іспанські видавці. Це означає, що український маленький читач має змогу долучитися до художнього твору водночас із маленьким французом, іспанцем чи італійцем. Хіба не важливо? І не варто лякатися глобалізаційних процесів... Те, що книги друкувалися в Китаї, також легко пояснити. Там — дешевше. Та ще й без заохо-

Усе просто. Адже це обслуговуюча галузь. Тож нехай розвивається на конкурентних засадах.

— Так складається, що незважаючи на певні досягнення у вітчизняному книжковому бізнесі, українській книзі щороку прогнозують апокаліпсис...

— Чому? Хто прогнозує? Справа в іншому... Ось ми провели спільну акцію з каналом “1+1” “Книжка року іде до політиків”. І мене порадувала фраза одного політичного гравця, який сприймається в державі як антиукраїнський чинник. Пан Азаров сказав те, що я давно повторюю у своїх публікаціях. Микола Янович поставили запитання: яку книжку він підтримує — українську чи російську? Азаров відповів майже так само як Родик: “Російська книжка — це гроші українських громадян, які йдуть у російський бюджет. Українська продукція — гроші, які залишаються у нас. Тож яку книгу я підтримуватиму як не українську?” Дуже приємно, якщо політики нарешті зрозуміють, що вітчизняна книга — це дуже великі гроші й реальна можливість латати бюджетні діри. Основна проблема у нас із розповсюдженням української книжки, грубо кажучи, з реалізацією. Поліці книгарень перебувають під контролем нашого російського конкурента. А конкурент не зацікавлений запрошувати будь-кого на свої торгові площі. Нічого дивного: все

за підручником економіки. Українські політики нарешті повинні збагнути, що у нас — мовою Всесвітньої організації торгівлі — недобросовісний демпінг. До речі, ця сама організація рекомендує своїм членам, які зазнають подібної агресії з боку сусідів, обмежувати імпорт за рахунок тарифів або квот. Те, що хотів зробити В’ячеслав Кириленко і не встиг.

— А Вам не здається наївним, що ось Ви це розумієте, я розумію, а наші політики ніяк не збагнуть простої арифметики...

— Ви натякаєте, що існують інші схеми, які люблять інтереси російського книжкового бізнесу... Я не виключаю цього. За книжковим бізнесом північного сусіда стоять потужні фігури. Зокрема російський книжковий союз очолює Степашин — колишній прем’єр-міністр і нинішній голова Рахункової палати. Все поважні й впливові люди, які мають швидкий доступ до наших чиновників для “полюбовних розмов”. Вони не записуються на зустріч, як ми з Вами. Спрацьовує значно простіша схема. Можливо, через пана Черномирдіна. Я не виключаю, що може відбуватися саме так. Інакше чому ті, які так палко вболівають за бюджетну скарбницю, не хочуть її наповнювати?

— Риторичне питання... Костянтіне, на Вашу думку, чому наше телебачення так інертно ставиться до української книж-

ки? Практично жодної літературної програми...

— Тут теж немає таємниці. Усі генеральні продюсери реагують на щоденні професійні “заміри”. З них видно, що рейтинг політичної програми, скажімо, 1,26, а літературної — 0,003. Тож який ефірний час приваблюватиме рекламодавців? Нериторичне питання... Попри все це лукава статистика. Програма про книжки ніколи не матиме високого рейтингу. І не тільки в Україні. Він низький і в Європі. Але коли в Німеччині Райх-Раніцкій вів свій “Літературний квартал”, це була програма бестселерного рівня. На ранок книжки, про які говорив автор “Літературного квартету”, миттєво розкуповувалися. Власники книгарень, заздалегідь знаючи тему програми, замовляли відповідну продукцію. Це не означає, що Раніцкій мав вищий рейтинг, ніж політичні дебати, наприклад, зі Шредером. Рейтинг залишався стабільно низьким. Але на Заході розуміють, що реально читає одна людина на десяток... А серйозний читач — один на сотню, а то й на тисячу. Якщо ж іти за логікою наших продюсерів, то треба бути чесними: найвищі показники в нас матимуть порнографічні програми.

— Навіть якщо відважаться на літературну програму, то заради того ж таки рейтингу “запустять” її у відверто попсовому вигляді...

— Не все те, що ми вважаємо попсою, погане. До речі, я краще б це називав нейтральнішим словом — мода. Ми живемо у світі моди й ігнорувати її не маємо права. Якби не був талановитий твір, але якщо його не позиціонуватимуть у контексті моди, то нічого не вийде. На це необхідно зважати. Решта — за майстерністю і професіоналізмом.

— Костянтіне, а чому Ви так не любите Спілки письменників?

— Я не люблю? Чому це я не люблю... Я просто бачу її сьогоднішнє місце і роль у суспільстві. Письменники звикли чомусь вважати себе борцями... За справедливість, політичні права і т. ін. Відповідно література займає другий план. Для боротьби за політичні права є інші організації — партії. Я не про те, що митці не повинні реагувати на політичні події, але основним їхнім завданням є література. Мета Спілки письменників — дійти до читача зі своїми книгами. Видавнича справа, промоція і боротьба за те, щоб люди в цій країні не забули самого процесу читання. А реакція на Януковича, Азарова чи Ющенка — справа другорядна.

Спілкувалася
Уляна ГЛІБЧУК

● НОВА ДУХОВНІСТЬ

ТРЕТЯ ПРИРОДА

Рубрику веде
Володимир ІЛІН,
доктор філософських наук,
професор Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

Автор прагне з’ясувати сутність сучасної епохи, яку прийнято називати Постмодерном. У чому відмінність модерну від Постмодерну, які трансформації відбулися в культурі, що таке духовна й економічна людина та яке її місце в системі сучасної культури, які перспективи гуманізму в сучасній інформаційній ситуації, чому нашу цивілізацію по праву можна назвати фінансовою, які перспективи гуманізму в подальшому розвитку України, що таке пересічна свідомість тощо. Автора хвилює проблема духовності сучасної української людини, міркуваннями про яку він поділиться з читачами.

Для розуміння сьогодення необхідно усвідомити факт, що людство опинилося в іншому духовному вимірі. Образно це можна подати як “третю природу” життя люди-

ни: перша природа — природа, яка є коліскою життя всього, в тім числі й людини; друга природа — культура, в якій сформувалися всі основні детермінанти духовного життя сучасної цивілізації й криза якої стала умовою трансформації людини — від “мікрокосму” до “економічної людини”, “чинника”, “ресурсу” і, нарешті, третя природа — “постлюдина”. Остання виникає в умовах нових цінностей, які стали результатом прагматизації життя. Воно перетворилося з можливості на реальність через тотальність вартості або грошей. Цивілізація, в якій відбуваються сьогодні основні події самого буття людини, є не лише постіндустріальною, інформаційною, економічною, технологічною тощо, а й фінансовою. Вона й стала головною умовою швидких і вже незворотних перетворень людини, кардинальної системи змін у її світосприйнятті, розумінні сенсу життя і власного призначення.

Якщо під кризою духовності розуміти ностальгічні характерис-

тики сьогодення нинішніх представників “просвітницького гуманізму”, то вони нічого спільного не мають із темпами розвитку сучасного світу. В кращому випадку — це “родимі плями” утопічних теорій про “світле майбутнє”, а в гіршому — вже нічим не виправданий архаїзм. Гірший тому, що цей архаїзм войовничий, дестабілізуючий, він орієнтується на буденну свідомість, і далі налаштовуючи її на міфічні сподівання й деструктивну для сьогодення життєву позицію. Адже “економічна людина” — не втілення добродетельностей, а діяча, носія раціональності як послідовного прагнення до свідомо й наперед поставленої мети. Вона — “розумний егоїст”, для якого життєздатність поступово редукується просто до діяльності, активність збуджується не стільки її безпосередніми потребами, скільки тими, що пов’язані з соціальними стосунками і сприйнятті розумом. Якщо говорити термінами етики — це людина без цінностей.

У XIX ст. Ф. Ніцше проголосив “смерть Бога”, а в XX ст. А. Мальро в “Антимемуарах” писав, що драма нашого покоління полягає не в тому, що помер Бог, а в тому, що померла людина. Це означає остаточну перемогу спрощеного варіанта позитивізму — сцієнтизму, який ствердився у феномені економізму. Якщо раніше сцієнтизм і гуманізм як дві форми були взаємопов’язані між собою, “перерегукувалися”, відображалися одна в одній, то тепер епоха дедалі більше стає одномірною, оскільки зникає звичний образ людини, виплеканий філософськими ідеалами античності, Ренесансу, християнської релігії. “Третя природа” життя людини стала настільки визначальною, що колишні величні досягнення людини самого духовного почуття, душа, думки, знання, мудрість, сердечність — сприймаються як набридливі біди родичі або навіть чужинці, яких потрібно вигнати з храму.

РЕПОРТАЖ

Зоя РУЖИН,
заслужений працівник культури
України

У день народження Великого Кобзаря в селах Шевченкове (Керелівка) й Моринці, де народила сина Тараса Катерина Шевченко і де минуло його дитинство, побувала делегація зі столиці. Це учні й викладачі Міжрегіонального вищого професійного училища зв'язку і майже весь учнівський склад на чолі з педагогами Стрітівської кобзарської школи, де навчаються обдаровані діти з усіх куточків України. Допомогла в організації поїздки й наданні транспорту для участі в урочистостях на батьківщині Т. Г. Шевченка Київська мерія, а директор МВПУ зв'язку В. С. Петрович посприяв придбання запашного короваю і всього необхідного для проведення цієї культурно-просвітницької акції.

Напередодні урочистостей, присвячених ушануванню Тараса Шевченка, заздалегідь домовилися із заступником директора капели бандуристів — Тамарою Кармазіною про благодійне надання учням Стрітівської кобзарської школи квитків на концерт урочистого колективу, що надзвичайно важливо для формування духовної професійної звички юних обдарувань.

День видався напружод гарний, сонячний, немовби вся українська земля разом із народом святкувала визначну національну дату. Учасники делегації знайомилися з визначними місцями краю, які широкою панорамою відкривалися перед їхніми очима. Аж ось і село Моринці. Дуже вдячні місцеві мешканці своєму землякові — Тарасові Шевченку, бо саме цим селам приділяють особливу увагу: і дорогу проклали, і газ провели, і з будівельними матеріалами допомагають. У музеї-садибі “Батьківщина Тараса”, у селі Шевченкове, готувалися до відкриття виставки, чекали на делегацію з області. На подвір'ї нас зустріли представники адміністрації музею. Ми принесли запашний коровай, колоритний вінок із колосистою пшеницею, а ще — мальовничий вінок із жовто-блакитними стрічками з написом: “Матері Великого Кобзаря від земляків областей України”. Зібралось багато людей. Підійшов місцевий священик отець Богдан, який разом із парафіянами своєї церкви вже не один рік править панахиду біля могили

матері Тараса Шевченка. Урочисто прямувала процесія до місця поховання. А нас зустрічав спів юних бандуристів, які виконували твори на вірші Тараса Шевченка. Поклавши коровай і поставивши вінки, розпочали акцію, присвячену пам'яті видатної української жінки-матері — Катерини Якимівни Шевченко (Бойко), яка подарувала світові генія й пророка України — сина Тараса. Вшановуємо Тарасову матір саме в день його народження, славимо жінку — Берегиню роду людського на святій українській землі. Пролунали слова привітання від працівників музею. Служили панахиду, палахкотіли свічки в руках людей, і було відчуття, що душі всієї Шевченкової родини злетілися до яблуневих схилів, втішаючись разом із нами, нині живими, люд-

УШАНУВАННЯ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ ТА ЙОГО МАТЕРІ

ській здатності бути вдячними за безсмертну спадщину їхнього Тараса. Звітяжно лунали юнацькі голоси, сріблом бриніли дзвінки бандури. Затамувавши подих, слухали люди Тарасове слово, яке, розправивши крила, злітало у небесну блакить, несучи радість високого мистецтва всьому світові. Відламували люди шматочки короваю, бажаючи царства небесного і матері Катерині, і її синові Тарасу. Могутньо й велично зазвучали струни і широко й вільно полилась у виконанні юнацького хору пісня “Ребе та стогне Дніпр широкий”, а за нею “Заповіт”. Поволі підіймалися люди сходами від могили до музею, де чекала змістовна, цікава екскурсія.

Потім відбувся невеликий концерт стрітівських бандури-

стів. Потішив присутніх віртуозною грою і родинний дует “Благодать натхнення” Ірини Головач (скрипка) і Дмитра Головача (пан-флейта). Задумовно проспівав Василь Буйнаровський козацьку баладу під власний супровід старосвітської бандури (бандурист-виконавець, сам і виготовляє музичні інструменти).

Дорогою до Києва певний час кожен перебував наодинці зі своїми думками, а потім залунала пісня, і яких лише пісень не переспівали юні бандуристи. Усі знали — свято триває, бо на дітей чекав концерт Національної капели бандуристів під орудою народного артиста України Миколи Гвоздя. Незважаючи на велику насиченість програми заходів з ушанування пам'яті Тараса Григоровича Шевченка і

його матері Катерини Якимівни, всі були бадьорі й окрилені від отриманих вражень під час перебування на святих для кожного українця місцях. Тож концертна програма була немов сонячне сяйво для душі кожного. У залі не вшухали овації, оплески! Капела бандуристів звучала як єдиний, величний життєствердний організм, гармонізуючись чарівною силою диригента. Відбувалося національне свято українського слова, української пісні під супровід чудодійної бандури на честь дня народження духовного Батька української нації.

На завершення урочистостей у Колонному залі Національної філармонії учні Стрітівської кобзарської школи зустрілися з керівником капели, народним артистом України Миколою Петровичем Гвоздем, який по-батьківськи тепло й привітно зустрів молодь. Микола Петрович запросив юних бандуристів на черговий концерт капели у жовтні, де під могутній супровід бандур знову співатиме незрівнянна Марія Стеф'юк. Ось такий щедрий подарунок, із благословення Великого Кобзаря, отримали наші діти від керівника Національної капели бандуристів України, який понад 30 років очолює високопрофесійний мистецький колектив.

Із гідністю ведеться духовний літопис життя України. Зростають нові сіячі одвічних цінностей нашого народу. І з ними — невмируща сила волі й правди сина й пророка української землі Тараса Григоровича Шевченка.

Висловлюємо щирі подяку за сприяння в проведенні цього незабутнього свята Всеукраїнському товариству “Просвіта” в особі голови Павла Мовчана.

ГЕНІАЛЬНІСТЬ — ЦЕ ПРИРЕЧЕНІСТЬ ЗНАТИ ІСТИНУ

А ВИ ЯК ДУМАЄТЕ?

Любов ДЯЧЕНКО-ЛИСЕНКО,
кандидат філологічних наук,
голова Міжнародного центру незалежних
наукових і мовних експертиз “ЗНАК”,
м. Сміла Черкаської обл.

Суспільство, яке зазнає глобальних трансформацій у всіх сферах буття людини і перебуває на зламі світоглядних орієнтирів, особливо потребує створення механізмів продукування, захисту суспільних цінностей. На вістрі таких процесів є чимало національних постатей, але особистістю, яка безпосередньо формує етносвідомість уже кількох генерацій українців світу, є постать Тараса Шевченка. Постать настільки геніальна, наскільки й трагічна і за реаліями життя, світоглядними переконаннями, і за специфікою поетичної і прозової творчості, епістолярієм, загалом філософським осмисленням позицій людей різних національностей у соціумі, також і в неперевершених картинах, малюнках, ескізах.

Без сумніву, геніальність — це Дар від Бога, але це — приреченість знати істину, випереджаючи час, відповідальність перед наступними генераціями людей, які вірять і віритимуть сказаному й закарбованому високому слову.

Кожне нове покоління українців намагається зрозуміти глибинні смисли поезії Шевченка і наблизитися до світосприймання і світовідчуття Генія, розшифрувати коди, закладені автором у рядки віршів, поем, ментально значущих художніх одкровенень генія. Інтерпретуючи Тараса Шевченка, пропонуючи нові рефлексії, маємо, почасти, трансформувати, змінювати застарілі схеми, “конструкти” сприймання класичної української літератури. Торкаючись її “золотого фонду”, потрібно спиратися на національні канони і залишатися глибоко патріархальними, з одного боку; з іншого слід модернізувати, осучаснювати мову теоретичних, концептуальних узагальнень, адже ХХІ сторіччя створює нові літературознавчі рецепції, інтелектуальні “правила гри” для обґрунтування значущості, соціальної ідеологізованості українства.

Саме ця геніальна постать змушує нас пам'ятати, що ми український рід, що ми — народ із трагічною історією і з трагічними долями наших геніїв. Треба чітко усвідомити ієрархію національних цінностей і насамперед самі цінності, ієрархію інтелектуально-мистецької еліти, де найвище, вже магічно-містичне місце долею, талантом, історією відведено українському генію, видатному українцеві — Тарасові Шевченку.

● УКРАЇНА І САНСКРИТ

НАЙБІЛЬШИЙ ПОДВИГ ІНДРИ Й НОВИЙ РІК

Рубрику веде
Степан НАЛИВАЙКО,
сходознавець-індолог,
завідувач відділу
порівняльних досліджень
науково-дослідного
Інституту українознавства

Індійський Індра не тільки володар неба-сварги, він уславився багатьма подвигами, про які оповідають веді й епос. Найголовніший його подвиг описує “Рігведа” — найдавніша пам'ятка всіх індоевропейських народів, тож і українського. Ось цей так званий головний міф.

Страхотливий змії Врітра, безформний, безногий і безрукий розлігся на горах, згорнувшись у 99 кілець і перегородивши собою 7 повноводних річок. Усе пов'яло, природа заціпеніла. Ненажера от-от мав проковтнути і богів, і людей, і все живе на землі. На битву з жорстоким змієм вирушає бог-воїн Індра, у запеклому двобої завдає йому нищівного удару булавою і вивільняє життєдайні води. І все довкола одразу розквітло й забуяло, на небі засіяло тепле сонце, до людей повернулася радість, настали благодатні й щасливі дні.

Основний міф “Рігведи” символізує настання Нового хліборобського року — прихід весни й відродження природи після холодів, перемогу світла над темрявою,

добра над злом, правди над кривдою.

Мати Врітри-Воротаря — Дану, богиня первозданих вод, із яких творився упорядкований, налагоджений і справедливий світ, була верховним божеством за тих давніх часів, коли світ уявлявся єдиним, ще не поділеним на Небо й Землю. Ведійська Дану — мати так званих асурів, які вважаються старшими братами богів-девів. Головний асур у ведах — Врітра, а головний дев, тобто бог — Індра. Старшинство асурів над девами означає, що асури — первісні боги, а деви — пізніші. Тобто асури належать до часів матриархату, а деви — патріархату.

На цьому міфі побудовані сюжети обох давньоіндійських епосів — “Махабхарати” й “Рамаяни”, з нього постав давньоіндійський театр і, слід гадати, український вертеп. Цей міф — своєрідний сценарій, що відтворює передновісний критичну мить, коли космос перебуває в первісному хаосі. І особливий ритуал має відновити лад у світі, повторити всі етапи його становлення.

Тож Новорічне свято — світотворчий ритуал.

Такий сюжет містять епічні й фольклорні твори багатьох народів, серед них і українців. Міф про битву Індри з Врітрою зберігають українські веснянки, колядки, щедрівки й народні танці весняного циклу, які сягають найдавніших глибин нашої духовної, культурної історії. У них Індра, з якого постало українське Андрій (з Індрий — Індрин, Нашадок Індри), виступає як Іван Царевич, Іван Княжевич, Іван Громовик, Громовик-воїн, Громовик-пастух чи Громовик-хлібороб, а Врітра — навіть під своїм первісним іменем — як злий цар Ворот або Воротар. Іван Нечуй-Левицький у праці “Світогляд українського народу” (1876) пише: “... коляданий цар Ворот змінився в веснянках на царя Воротаря... В них можна бачити давнього індійського лихого Врітру, бога холоду й темних сил, ворога світлого громовика Індри”. Аналізуючи весняну гру “Воротар”, письменник відзначає, що ця сама тема звучить і в колядках, де Громовик — Іван

Царевич руйнує ворожий город царя Воротаря й визволяє з полону царівну, яка уособлює Сонце на небі весняної пори, а зима здавалася народові звіром, що краде Сонце й блискавку і держить їх у себе в образі красної панни на золотому стільчику. Це спонукає згадати численні трипільські статуетки богині, що сидить на стільчику.

Міф цей важливий тим, що відбиває календарну міфологію, світотворчі й світоглядні уявлення осілого, хліборобського населення. Саме таку міфологію сповідувала людність Давньої України в трипільську добу, понад 6 тис. років тому. І саме цю міфологію відбиває найдавніший український фольклор — веснянки, щедрівки, колядки, які містять ті самі уявлення й вірування, що й “Рігведа”. І не так істотно, чи в трипільцях відбиті світотворчі уявлення “Рігведи”, а чи “Рігведа” відбила світотворчі уявлення трипільців. Найважливіше те, що трипільська космогонія — індоевропейська і що в трипільській цивілізації індоевропейські витоки.